

UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA DRUŽBENE VEDE

Mitja Tršar

**Politika in šport:
Olimpijske igre moderne dobe**

Diplomsko delo

Ljubljana, 2016

UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA DRUŽBENE VEDE

Mitja Tršar

Mentor:izr. prof. dr. Žiga Vodovnik

**Politika in šport:
Olimpijske igre moderne dobe**

Diplomsko delo

Ljubljana, 2016

ZAHVALA: Hvala staršema za vso podporo v času študija. Hvala mentorju za usmeritve, odzivnost in dostopnost v času pisanja diplomske naloge. Največja zahvala gre pa tebi Sara, za vso pomoč, spodbudo in zabavo v času najinega študija.

Politika in šport: Olimpijske igre moderne dobe

V nalogi obravnavamo politične vplive na področju športa na različnih družbenih ravneh. Glede na temeljne teorije športa smo opredelili vpliv politike na področju šolskega, rekreativnega in predvsem vrhunškega športa. Jedro naloge predstavlja obravnavanje različnih vplivov politike na organizacijo in izvedbo olimpijskih iger moderne dobe. Ker pogosto naletimo na zahteve po ločevanju športa in politike smo se odločili, da izpostavimo nerazdružljivost obeh pojmov. Olimpijske igre dandanes veljajo za največji ekonomski, kulturni in politični dogodek. Olimpijsko gibanje predstavlja jedro raziskave v kateri obravnavamo odnos med politiko in športom pri čemer olimpijske igre predstavljajo športni dogodek, ki je bil v zgodovini večkrat uporabljen za številne ideološke cilje različnih interesnih skupin oziroma držav. Obravnavali bomo predvsem konflikten odnos med politiko in športom, ki se največkrat pokaže v obliki nasilja, propagande in bojkotov. Zaradi tega je obravnava propagandnega, ideološkega in političnega vidika športa toliko bolj pomembna in nujna za celovito razumevanje političnih vplivov na področju športa.

Ključne besede: politika, šport, olimpijske igre, vrhunski šport, teorija športa.

Politics and sport: Olympic Games of modern era

The thesis deals with political influence in the field of sport at various levels of society. Regarding to the fundamental theory of sport, we have defined the impact of politics on school sport, recreational sport and elite sport in particular. The core tasks is to represent various impacts of policies on the organization and execution of the Olympic Games of the modern era. Because we often encounter the requirement to separate sport and politics, we have decided to highlight these two concepts who are inseparably linked. The Olympic Games today are the largest economic, cultural and political event. The Olympic movement represents the core of our research in wich we are dealing with relations between politics and sport. The Olympic Games represent a sporting event that was often used for ideological goals of different interest groups or countries. We will research the conflictual relationship between politics and sport, which is often featured in the form of violence, propaganda and boycott. Therefore, it is considered that propaganda, ideological and political point of view of sport is even more important and essential for a complete understanding of political influences in sport.

Keywords: politics, sport, the Olympic Games, elite sport, theory of sport.

KAZALO

1	UVOD.....	6
2	METODOLOŠKI OKVIR.....	8
	2.1 Cilj diplomskega dela.....	9
	2.2 Raziskovalna vprašanja.....	9
	2.3 Metodologija.....	10
	2.4 Struktura.....	11
3	ŠPORT.....	12
	3.1 Diskurz šolskega športa.....	13
	3.2 Diskurz rekreativnega športa.....	13
	3.3 Diskurz vrhunškega športa.....	14
4	TEMELJNE TEORIJE O ŠPORTU.....	14
	4.1 Funkcionalistična teorija športa.....	15
	4.2 Marksistična in kritična teorija športa.....	16
	4.3 Strukturalizem in poststrukturalistična teorija športa.....	19
5	KRONOLOŠKI PREGLED OLIMPIJSKIH IGER.....	20
6	VPLIV POLITIKE NA OLIMPIJSKE IGRE.....	32

7	ZAKLJUČEK	36
8	LITERATURA	39

1 UVOD

Šport in politika sta zaradi svoje kompleksnosti, medsebojne prepletenosti in vpletenosti v številne družbene sfere postala pojma, ki sama po sebi zahtevata podrobnejšo obravnavo. Študij Analitske politologije in ljubezen do športa sta razloga, da se bomo v nadaljevanju ukvarjali z vprašanjem politike in športa. »Podobno kot religija, politika, glasba ali umetnost je tudi šport globoko družbeno in kulturno zakoreninjen pojav.« (Šaver v Velikonja 2009, 13)

Vsekakor gre izpostaviti, da raziskovanje športa z vidika družbenih teorij predstavlja dokaj mlado polje raziskovanja, kar velja izpostaviti kot morebiten razlog za verjetno nenamerno zanemarjanje tega področja. »Danes je šport globalni družbeni pojav, povezan tako s kulturnim, političnim kot gospodarskim in številnimi drugimi dejavniki-v tem pogledu ne preseneča, da je pritegnil v šestdesetih letih 20. stoletja prve sistematične raziskovalce s področja družbene in humanistične teorije. Vendar je kljub temu še danes preučevanje športa običajno v okviru družbenih in humanističnih teorij opredeljeno kot drugorazredna raziskovalna dejavnost.« (Rigauer v Velikonja 2009, 14) Kljub vse pogostejšemu obravnavanju športa se težko znebimo občutka, da področje športa v okviru družboslovnih razprav še vedno velja za trivialno vprašanje.

Čeprav zanimanje za šport nedvomno narašča, je potrebno poudariti, da bi šport sam po sebi težko dosegel tako visoko stopnjo zanimanja širše javnosti. Popularizacijo športa povezujemo z nekaterimi družbenimi dejavniki brez katerih bi šport bržkone ostal postranska stvar brez bistvenega družbenega pomena. Med dejavnike, ki potencirajo pomen športa v družbi moramo uvrstiti pojem politike. Kljub vsem izrabam in uporabam, šport dandanes za večji del populacije še vedno deluje, kot način preživljanja prostega časa. »...šport je izhodiščno povezan z idejo prostovoljne in prostočasne dejavnosti posameznikov in s tem zasebnega

udejstvovanja, zaradi česar bi morala biti vsakršna težnja oblasti, da bi posegla vanj, neupravičena in hkrati nepotrebna.« (Šugman v Kustec Lipicer 2007,56) Ravno politični vplivi v športu nas bodo zanimali v nadaljevanju. Posvetili se bomo vplivu politike na področje športa, pri čemer bomo zaradi prepletenosti pojmov in kompleksnosti posamezna vprašanja podrobneje razdelali. Fokus bo usmerjen na korelacijo med športom in politiko, pri kateri bomo obravnavali medsebojni odnos ter soodvisnost ali neodvisnost obeh pojmov. Orisali bomo pravno-formalno ter institucionalno vlogo države pri izvajanju raznih politik na področju športa. V največji meri se bomo osredotočili na vrhunski šport, ki predstavlja tudi reprezentativno orodje posamezne nacionalne države v mednarodnem okolju.

Glede na to, da sta pojma šport in politika izjemno široka, smo se bili primorani odločiti za določeno usmeritev v sami nalogi. Povezavo med politiko in športom bomo v nadaljevanju poskušali čim boljše orisati skozi prizmo olimpijskih iger moderne dobe. Rdečo nit predstavljajo olimpijske igre moderne dobe oziroma olimpizem. Izvor olimpijskih iger in politične znanosti sega daleč v antično Grčijo s čimer lahko oba ključna pojma te diplomske naloge povežemo že v njuni izvorni točki. »Vzeto na splošno se številna razpravljanja o pojmu politike, izhajajoč iz *etimološkega korena*, sklicujejo na grško polis.« (Della Porta 2003, 5)

Za ponovno oživitev antičnih olimpijskih iger je zaslužen predvsem francoski plemič Pierre de Coubertin. Olimpijske igre moderne dobe se odvijajo od leta 1896 dalje, z izjemo odpovedanih iger v času prve in druge svetovne vojne. V nadaljevanju naše naloge bomo podrobneje spoznali zgodovinski razvoj olimpijskih iger moderne dobe. Predvsem nas bo zanimal vpliv politike na olimpijske igre, oziroma vpliv olimpijskih iger na politiko. Nedvomno gre za športni dogodek, ki je zelo prepleten s politiko, čeprav osnovna načela modernih olimpijskih iger temu nasprotujejo. »Prav religiozna tradicija ter politična in militaristična nevtralnost olimpijskega prizorišča so bili temeljni dejavniki enotnosti in integritete antičnih OI...Zaradi tega MOK še danes mnogokrat poudari, da naj bosta šport in politika vsak na svoji strani ter da se OI ne smejo izrabljati ali celo zlorabljati za politične cilje posameznih držav. (Girginov 2007,133)

V nadaljevanju bomo raziskovali ali politični vplivi predstavljajo slučajne anomalije, in ali gre pri vsem skupaj za utečeno prakso, ki olimpijske igre in organizacijo le teh spremlja že od samega začetka. Podrobnejši kronološki pregled političnih vplivov in dejavnikov na organizacijo ter izvedbo olimpijskih iger bomo predstavili v naslednjih poglavjih.

Olimpijske igre danes veljajo za enega najpomembnejših športnih dogodkov. Po popularnosti in medijski pozornosti se z olimpijskimi igrami na športnem področju lahko primerja samo še svetovno prvenstvo v nogometu. Izjemna popularizacija športa in posledično tudi dogodkov, kot so olimpijske igre gre pripisati nekaterim dejavnikom, ki so močno spremenile ne samo področje športa ampak tudi celotne družbe. V tej točki se nanašam predvsem na pomen globalizacije in razvoj množičnih medijev, ki so v največji meri pripomogli za popularizacijo športa. »Vzajemni odnos med olimpijskimi igrami in množičnimi mediji je omogočil, da so se iz športnega tekmovanja za, po Coubertainovih besedah »aristokratsko elito« razvile v poseben žanr, ki privlači milijone ljudi.« (Girginov 2007, 72) Ravno doseg več milijonskega števila gledalcev po vsem svetu postavlja olimpijske igre v ranljiv položaj, v katerem je dogodek kot tak dovzeten za zlorabo s strani politike, ideologije in posameznikov.

Naša naloga v nadaljevanju bo pokazati v kolikšni meri so se politični vplivi na olimpijske igre spremenili od začetka do danes, ter kolikšno vlogo pri vsem tem igrajo množični mediji in razvoj informacijske tehnologije. Dejstvo je, da so olimpijske igre dandanes bistveno več kot le športni dogodek. Danes olimpijske igre igrajo pomembno vlogo tudi na ekonomskem, kulturnem in političnem področju.

Kadar je govora o športu se le stežka ognemo nekaterim črnim madežem, ki ta pojem spremljajo. Tudi v tej nalogi se bomo morali za trenutek ustaviti pri najbolj temačni strani športa in posledično dogodka kot so olimpijske igre. Pojav nasilja oziroma izraba športnih dogodkov z nasilnimi vzvodi s strani interesnih skupin, predstavlja največjo grožnjo velikim športnim dogodkom.

Naš namen v tej nalogi je izpostaviti ravno primere, ki so v največji meri zaznamovali organizacijo in razvoj olimpijskih iger. «Varnostne priprave za zaščito proti grožnji političnega nasilja in terorizma so se po dogodkih 11. septembra znatno povečale. Posledično, številni športni vele dogodki navidezno delujejo kot vojaško oporišče z oboroženimi varnostniki ne pa kot javni spektakel. Stroški varovanja olimpijskih iger trenutno znašajo eno četrtno celotnega proračuna.» (Atkinson in Young v Young 2012, 90)

2 METODOLOŠKI OKVIR

2.1 CILJ DIPLOMSKEGA DELA

Cilj diplomske naloge je raziskati področje športa pri čemer se nameravamo osredotočiti na politične vplive na področju športa. Ker je šport sam po sebi preširok pojem smo se odločili, da se bomo osredotočili zgolj na olimpijske igre moderne dobe med letoma 1896 in 2016.

V sklopu raziskovanja bomo predstavili ključne teorije športa, ki so pomembne za obravnavanje raziskovalnih vprašanj. Izpostavili bomo tudi pomen šolskega, rekreativnega in vrhunskega športa v družbi. Obravnavali bomo tudi vidike povezanosti športa in politike na različnih nivojih družbe.

Glavni fokus naloge bo usmerjen v obravnavo olimpijskih iger na katerih so bili v največji meri prisotni politični vplivi. Osredotočili se bomo na bojkote iger, propagandno izrabo iger ter na nasilje v obliki terorističnih napadov. Primerjali bomo razlike med demokratičnimi in totalitarnimi sistemi v odnosu do športa. Namen naloge je prikazati spremembe in razvoj političnih vplivov na organizacijo olimpijskih iger, hkrati pa izpostaviti tako pozitivne kot tudi negativne vplive politike na šport.

Včasih so olimpijske igre služile dokazovanju moči in propagandi (vzhod–zahod), danes pa se zdi, da služijo zakrivanju dejanskega stanja v družbi (kršenje človekovih pravic, revščina...). Zaradi tega je eden izmed ciljev tudi primerjava v kolikšni meri se je spremenila intenziteta in način vplivanja na igre s strani političnih subjektov oziroma nacionalnih držav.

2.2 RAZISKOVALNA VPRAŠANJA

Skozi pisanje diplomske naloge bomo poskušali odgovoriti na zastavljena raziskovalna vprašanja, ki bodo v nadaljevanju predstavljala rdečo nit, okoli katerih bomo gradili jedro diplomske naloge. Kot je bilo že omenjeno, gre pri olimpijskih igrah za fenomen, ki ga povezujemo z razvojem množičnih medijev in informacijske tehnologije.

Glede na to, da je verjetno v tej točki že razviden naš poizkus povezovanja športa in politike, se naše raziskovalno vprašanje nanaša na povezanost obeh pojmov. Zanimalo nas bo ali sploh lahko govorimo o nepovezanosti športa in politike ali pa gre v omenjenem primeru za dva pojma, ki sta nerazdružljiva in ves čas tesno povezana.

Drugo raziskovalno vprašanje se nanaša na splošen odnos med politiko in športom. Zanima nas v kolikšni meri ima politika vpliv na področju športa, predvsem z vidika organizacije in izvedbe olimpijskih iger. Pri tem vprašanju se bomo osredotočali na morebitno zlorabo iger s

strani politike, hkrati pa nas bo zanimalo predvsem, ali so olimpijske igre zgolj medijski dogodek, ki predstavlja orodje v rokah politike.

Zadnje raziskovalno vprašanje se nanaša na podrobnejšo obravnavo držav prirediteljic. Zanimalo nas bo v kolikšni meri lahko povežemo stopnjo izkoriščanja športa v politične namene in stopnjo demokratičnosti v posamezni državi. V tej točki predvidevamo, da se bo vpliv politike na področju športa zmanjševal v kolikor se bo stopnja demokratičnosti dvigovala.

2.3 METODOLOGIJA

Sama tema diplomske naloge je v osnovi zastavljena zelo široko, poleg tega pa tematiko sestavljajo kompleksni in medsebojno prepleteni pojmi, ki jih težko strogo umestimo v eno samo polje. Zaradi tega dejstva, naloga poleg politološkega jedra vsebuje tudi sociološke, kulturološke in celo antropološke analize.

Diplomsko nalogo smo razdelili na dva glavna dela. V prvem delu smo uporabili deskriptivno metodo s pomočjo katere smo postavili teoretični temelj za nadaljnjo obdelavo raziskovalnih vprašanj. V tem delu smo predstavili različne teoretske vidike, ki obravnavajo področje športa tako s politološkega kot s sociološkega vidika. Za prvi del naloge je ključnega pomena pregled in izbira relevantnih virov in literature. »Kritičen pregled literature je potemtakem fokusiranje na ideje, teorije in argumente zato, da raziskovalec izoblikuje skrbno, premišljeno in utemeljeno evalvacijo in se izogne vnaprejšnji vrednostni sodbi. Iz navedenih idej in argumentov je treba izbrati tiste elemente, ki jih je moč uporabiti pri strukturiranju raziskave.« (Lamut in Macur 2012, 27)

V nadaljevanju prvega dela smo tudi definirali oziroma opredelili osnovne pojme, ki se nanašajo na našo temo. Pri obravnavanju temeljnih teorij v sociologiji športa se bomo oprli na, Coakleyevo in Dunningenovo (2000) klasifikacijo, ki obsega sedem teoretičnih paradigem, osvetljuje njihove pristope k raziskovanju športa v družbenem in kulturnem kontekstu ter najbolj pogoste kritične pomisleke. Pri predstavitvi socioloških vidikov

preučevanja športa bomo podrobneje predstavili funkcionalistično teorijo športa, marksistično in kritično teorijo športa, ter strukturalizem in poststrukturalistično teorijo športa. Obravnavane teorije, nam bodo nudile vpogled v različne vidike preučevanja športa.

V prvem delu naloge bomo predstavili tudi temeljne pojme, ki se navezujejo na raziskovanje vprašanja vpliva politike v športu. Nekatere smernice, ki nakazujejo smer te naloge smo sicer že nakazali, zato se bomo le na kratko ustavili v tej točki in opredelili ključne pojme. Poudarek bo predvsem na definiranju pojmov, ki so za naše raziskovalno vprašanje pomembni. Preden se v drugem delu lotimo povezovanja pojmov in medsebojnih družbenih vplivov le teh moramo najprej pojme kot so politika, globalizacija, olimpizem in terorizem, v neki osnovni meri podrobneje razložiti.

V drugem delu naloge, bom na podlagi predstavljenih teorij in temeljnih pojmov iz prvega dela poizkušali odgovoriti na zastavljena raziskovalna vprašanja. V tem delu se bomo v največji meri dotaknili olimpizma saj predstavlja ključno vlogo pri našem vprašanju. Uporabili bomo t.i. zgodovinsko metodo s katero bom raziskovali bližnjo in daljno preteklost v smislu kronološke analize preteklih olimpijskih iger. Na podlagi izsledkov in ugotovitev se bomo naslonili na komparativno metodo s katero bomo pridobljene podatke med seboj primerjali in predstavili. V našem primeru gre za teoretsko diplomsko delo, zato vir naših podatkov izhaja iz analize primarnih in sekundarnih virov. V drugem delu je naš namen smiselno povezati teoretične vidike športa predstavljene v prvem delu, z rezultati analiz na praktičnih primerih posameznih olimpijskih iger.

2.4 STRUKTURA

Diplomsko delo bo sestavljeno iz osmih poglavij, ki bodo vsebinsko ločeni na dva dela. Vsak del bodo sestavljala štiri poglavja. Prvi del bo predstavljal osnovo za nadaljnje pisanje, zato bo namenjen teoretičnim opredelitvam med katere sodi obravnava različnih teorij in diskurzov o športu. Uvodno poglavje služi splošni predstavitvi področja raziskovanja in temeljnih raziskovalnih vprašanj. Drugo poglavje bo vsebovalo metodološki okvir, v sklopu katerega bomo podrobneje predstavili cilje, raziskovalna vprašanja in metodologijo. Tretje in četrto poglavje bosta obsežnejši, ker predstavljata teoretično osnovo celotne naloge. V teh dveh poglavjih bomo obravnavali različne diskurze športa ter ključne teorije o športu. Predstavili bomo pomembnejše sociološke paradigme na področju športa, poleg njih pa bomo definirali pojme kot so ideologija, šport ipd.

V drugem delu bo vsebinsko jedro predstavljala analiza olimpijskih iger moderne dobe ter medsebojno povezovanje športa in politike. V petem poglavju bomo obravnavali olimpijsko gibanje in kronološki pregled olimpijskih iger. Ti dve vprašanji bomo podrobneje razdelali, saj predstavljata področji, ki se v veliki meri nanašata na naša raziskovalna vprašanja. V tem poglavju se bomo bežno dotaknili tudi nekaterih organizacijskih struktur olimpijskega gibanja. V šestem poglavju bomo obravnavali vpliv politike na organizacijo in izvedbo olimpijskih iger. V sklopu tega poglavja bomo povezali teoretični del iz prvega dela s kronološkim pregledom olimpijskih iger, kar pomeni, da se bomo osredotočili na obravnavanje posameznih primerov olimpijskih iger skozi zgodovino. V sedmem poglavju bomo podrobneje povezali uvodni teoretični del z ugotovitvami iz drugega dela. V zaključnem poglavju, bomo predstavili naše ugotovitve, ter skušali odgovorili na zastavljena raziskovalna vprašanja iz prvega dela. Zadnje osmo poglavje vsebuje seznam uporabljene literature.

3 ŠPORT

Kako sploh začeti z razčlenjevanjem tako širokega vprašanja, ki je hkrati tako preprosto kot kompleksno. Šport nas ne bo zanimal v smeri zgodovinske razlage evolucije športa, ker se s tem ne lotevamo vprašanj, ki nas zanimajo. Vsekakor gre za pojav, ki je skozi zgodovino človeštva spreminjal svojo obliko in namen v družbi, vendar lahko trdimo, da njegova osnova ostaja enaka. »Razčlenitev 3000 znanih kultur (Murdoch) je pokazala, da sta med 80 skupnimi značilnostmi vseh šport in ples, ali bolje rečeno izrazna gibalna ustvarjalnost. Šport v najširšem pomenu je torej biotična in socialna potreba, ki jo vsaka doba zaznamuje po svoje.« (Doupona in Petrović 2000, 45)

V tem poglavju ne bomo obravnavali športa, kot samostojnega pojma ampak predvsem v povezavi s politiko. Zanimale nas bodo predvsem oblike odnosov in načini medsebojnega vplivanja med obema pojmomoma.

Poznamo tri glavne skupine prevladujočih odnosov med politiko in športom: sodelovanje, nezavzetost in konflikt.

V primeru sodelovanja gre za obojestransko strinjanje glede odnosa, pri čemer je cilj politike in športa dosegati skupne interese. Športu tovrsten odnos odgovarja, ker pričakuje izboljšanje razmer za lastno delovanje politika pa stremi k ciljem, ki veljajo za javno dobro oziroma so

koristni za celotno družbo. Za tovrsten odnos je značilno, da oba pojma iščeta medsebojne povezave tudi na drugih področjih, kot so zdravje, izobraževanje, socialna vprašanja ipd.

Pri nezavzetosti se odnos med politiko in športom kaže kot samoumevno dojetje odnosov z obeh strani. Načeloma se tako šport kot politika ne ukvarjata z vsakodnevnim obstojem in delovanjem drugega. O obstoju medsebojne povezave nobena stran ne dvomi in je hkrati ne zanika. Ta vrsta odnosa se največkrat kaže v obliki institucionalnega delovanja politike v športu, pri čemer politične institucije predstavljajo most, ki omogoča delovanje športne politike. Tovrstna oblika sodelovanja lahko v določenih primerih tudi izkorišča šport v političnem boju za oblast.

Konflikt velja za najpogostejšo obliko povezanosti športa in politike. Pri tem odnosu gre za izkoriščanje enega pojma za doseganje ciljev in interesov drugega pojma. Interesi in motivi politike in športa se med seboj razlikujejo, zato se lahko nasprotni interesi izigravajo in izkoriščajo. Najpogosteje se tovrstne oblike sodelovanja pokažejo v primerih političnega boja za oblast na področju vrhunškega športa ter na področjih kjer delujejo politično-ideološki cilji. (Kustec Lipicer v Velikonja 2009, 258–260)

Šport bomo v nadaljevanju razčlenili na tri dele, pri čemer bomo obravnavali tri pomembnejše diskurze. Za nas bodo pomembni diskurz šolskega športa (vzgoja), rekreativnega športa (zdravje, estetika) in vrhunškega športa (nacija in spektakel).

3.1. DISKURZ ŠOLSKEGA ŠPORTA

Šport predstavlja vzgojni in socializacijski faktor v obdobju odraščanja. Naš fokus ne bo usmerjen na pozitivne učinke gibanja in telovadbe otrok in mladostnikov, temveč bo namenjen bolj ali manj prikritim funkcijam športa v šoli. Začetki šolskega športa v devetnajstem stoletju niso bili namenjeni izboljšanju telesnih sposobnosti ampak privzganju discipline, higiene in morale. Športne prakse so postale pomemben del učnih načrtov, katerih cilj je bil popoln nadzor nad otrokom, vključno z njegovo igro. V šolski športni vzgoji še danes veljajo prakse, ki utrjujejo tradicionalne koncepte moškosti in ženskosti, kar je bilo v preteklosti seveda še bolj izrazito. Na našem prostoru so bržkone najbolj znana sokolska telovadna društva, ki so s svojim delovanjem skrbela za fizično pripravljenost posameznikov in reprodukcijo ideologije in nacionalne zavesti. Različne telesne prakse so delovale kot

sredstvo homogenizacije, tako na telesni kot na idejni ravni. Diskurz športa v šoli je po letu 1991 prenehal poudarjati homogeno in kolektivno delovanje ter se osredotočil na individualnost in diferenciacijo. Projekt nacionalnega telesa je nadomestil projekt individualnega telesa. (Starc 2003, 117–128)

3.2 DISKURZ REKREATIVNEGA ŠPORTA

Rekreativni šport predstavlja vmesno stopnjo med šolskim športom in vrhunskim športom. Medtem, ko je pri šolskem športu v ospredju vzgoja, ter pri vrhunskem športu spektakel, je pri rekreativnem športu v ospredju zdravje in estetika. »Zdrav duh v zdravem telesu«, je geslo, ki je utemeljevalo zgodnji olimpizem in, ki ga verjetno danes poznamo skoraj vsi. Rekreativni šport deluje znotraj diskurza zdravega telesa, medtem ko se je diskurz vrhunškega športa ohranil zunaj njega. Telesna aktivnost naj bi s svojimi pozitivnimi učinki ohranjala in izboljševala moralno podobo posameznikov in tudi celotne skupnosti. Država s spodbujanjem oziroma financiranjem športnih rekreacijskih dejavnosti skuša ohranjati vlogo v vsakodnevnih telesnih praksah državljanov in jih tako ohranja zdrave in odgovorne. Podobno kot smo omenili pri šolskem športu se tudi na primeru rekreativnega športa kaže, da se ta od kolektivnega pomika k individualnemu in intimnemu. (Starc 2003, 101–108)

3.3 DISKURZ VRHUNSKEGA ŠPORTA

»Pojav nacionalističnih gibanj je botroval izgradnji nacij in nacionalnih držav, ki so izumljale svoje zgodovine in določale svoje meje. Šport za dosežek je s svojo manifestativno obliko – tekmovanjem – igral pomembno vlogo v zamišljanju nacionalne skupnosti. (Anderson v Starc 2003, 53)

Vrhunski šport v sožitju z nacionalno identifikacijo predstavlja nov teren oziroma novo obliko bojišča v moderni kulturi. Vrhunski šport je tako prevzel reprezentativno vlogo nacionalne države v zunanjepolitičnem prostoru. Pogosto je bil ravno vrhunski šport uporabljen za prikazovanje superiornosti posameznih držav ali političnih sistemov. Ne moremo govoriti o pojavu vrhunškega športa brez omembe ključnih inštitucij na mednarodni in nacionalni ravni. Poseben mejnik predstavlja ustanovitev Mednarodnega olimpijskega komiteja ter organizacija

prvih olimpijskih iger moderne dobe leta 1896 v Atenah. Olimpizem je v svoji osnovi nosil idejo o strpnosti, miru in moralnih kvalitetah, kar so privrženci olimpizma sprejeli skupaj s sklicevanjem na antični izvor iger. Prikriti motivi olimpijskih iger moderne dobe, pa se v zakulisju skrivajo že od samega začetka, saj je bil poglobitni namen Pierra de Coubertaina s pomočjo iger in športa dvigniti moralo, ter obnoviti francosko družbo po hudih vojaških porazih v Francosko–pruski vojni. Vrhunski šport je v modernem medijskem prostoru zavzel zelo velik del, kar je eden izmed razlogov za njegovo popularizacijo s strani širših množic. Odnos medijev in vrhunškega športa velja za posebno simbiozo, brez katere bi vrhunski šport težko funkcioniral na podoben način. (Starc 2003, 53–60)

4 TEMELJNE TEORIJE O ŠPORTU

Preden s lotimo iskanja zastavljenih povezav med pojmi, ki veljajo za jedro te naloge, je potrebno predstaviti temeljne teorije, ki v družboslovnem prostoru obravnavajo šport. »Ob vsej kompleksnosti športa torej ni pametno zaletavo igrati na prvo žogo in se vprašati »kaj je šport«. Bolj priročno in taktično primerno je vprašanje *kako konceptualizirati šport*, da bo naš razmislek nosil teoretsko in nenazadnje tudi praktično vrednost.« (Hosta 2007, 10)

4.1 FUNKCIONALISTIČNA TEORIJA ŠPORTA

Funkcionalistična teorija velja za eno izmed starejših tradicij na področju sociologije in antropologije. Po tej teoriji »...je gonilna sila vsega družbenega življenja težnja, da družben sistem ohranja svojo uravnoteženost, saj le na tak način lahko učinkovito deluje. To ravnotežje naj bi doseglo »naravno«, saj skupine ljudi dosegajo enotnost, skupne vrednote in usklajeno organizacijo v glavnih sferah družbenega življenja kot so družina, izobrazba, gospodarstvo, vlada, vera, prosti čas in šport.« (Doupona in Petrović 2000, 18) Nekateri glavni predstavniki funkcionalistične teorije so Comte, Durkheim, Parsons, Merton in drugi.

Sami se bomo v okviru te teorije bolj posvetili avtorjem, dejavnim na področju funkcionalistične teorije športa. Med najbolj znane avtorje sodijo Harry Edwards, Kalevi Heinila, Gunther Lüschen, Christopher Stevenson in Hideo Tatano. Predvsem nemški funkcionalist Lüschen se je dosledno ukvarjal s funkcionalističnim pogledom na šport. V svojih študijah je raziskoval šport kot sistem delovanja, razpravlja pa o funkcionalnosti in disfunkcionalnosti športa znotraj kulture. Šport povezuje s kulturno evolucijo pri čemer

ugotavlja, da je v tradicionalnih družbah brez pisnega izročila funkcija športa univerzalna, pogosto religiozna, kolektivno orientirana in zaznamovana z urjenjem veščin in vojskovanjem. Po drugi plati pa Lüschen ugotavlja, da ima šport v modernih družbah specifično funkcijo ohranjanja vzorca in integracije pri čemer se naslanja na Parsonsove AGIL sheme (A-adaptacija, G-doseganje ciljev, I-integracija in L-ohranjanje vzorca). Izpostaviti velja še funkcionalistične analize, ki jih je opravil Lüschen na temo delikvence v športu (1971), funkcionalistično analizo goljufanja v športu, ter funkcionalistično analizo dopinga in uporabe drog v športu (oboje 1984), ki se posledično dotikajo pojmov, ki smo jih izpostavili tudi v naši nalogi. (Šaver v Velikonja 2009, 27–31)

Omeniti je potrebno tudi doprinos ostalih avtorjev na tem področju pri čemer bi izpostavil Miltonovo delo (1972), ki razčlenjuje šport kot funkcionalni ekvivalent religiji, ter delo Kalevi Heinila (1996) v katerem analizira pozitivne funkcije ideologije v športu. Vse do sedaj omenjene raziskave uvrščamo k makrofunkcionalističnemu pristopu obravnavanja športa v družbi. Med leti 1930 in 1960 je funkcionalizem veljal za dominantno sociološko teorijo, vendar je v drugi polovici 20. stoletja naletel na sistematično kritiko predvsem zaradi dveh kritičnih argumentov. Prvi argument govori zoper sodobnostno orientacijo oziroma ahistoričnost, ker naj nebi zajemala družbenih sprememb, drugi pa zoper konsenzualno orientacijo, ki pretirano poudarja harmoničnost družbenih sistemov in zanemarja pomen družbenih konfliktov. (Šaver v Velikonja 2009, 32–33)

Funkcionalistična teorija sloni na domnevi, da so potrebe vseh skupin v družbi enake s čimer so vsi družbeni sistemi naravno uravnoreženi. Pogosto funkcionalistična teorija poudarja pretirane pozitivne učinke športa, hkrati pa zavrača obstoj vseh oblik družbene organiziranosti, ki ne prispevajo k splošnemu redu, kar z drugimi besedami pomeni, da šport nebi obstajal, če bi bil disfunkcionalen. K naštetim pomanjkljivostim funkcionalistične teorije lahko uvrstimo tudi dejstva, da ne upošteva ideje, da je šport družbena konstrukcija, ki jo ustvarjajo člani družbe za podporo lastnih interesov. Funkcionalisti ne vidijo, da lahko šport služi interesom posameznih interesnih skupin, ki posedujejo družbeno moč in bogastvo in s tem prispeva k družbeni neenakosti. (Doupona in Petrović 2000, 19–20)

4.2 MARKSISTIČNA IN KRITIČNA TEORIJA ŠPORTA

Verjetno ni potrebno izpostavljati, da je utemeljitelj marksistične teorije Karl Marx, ki je v svoji teoriji družbenega razvoja namenil pomembno mesto konceptom družbenih, gospodarskih in političnih odnosov med ljudmi. Ti odnosi temeljijo na medsebojni odvisnosti in porazdelitvi družbene moči. V nadaljevanju bomo govorili o dveh šolah marksistične teorije. V enem primeru gre za zahodno marksistično sociologijo, v drugem pa za marksistično-leninistično sociologijo. V prvem primeru gre za razvoj neomarksistične teorije v navezavi s frankfurtsko šolo kritične teorije, v drugem pa govorimo o marksistično-leninistični interpretaciji Marxovih del, ki so služili kot ideološka različica akademske teorije za utemeljevanje političnih struktur. (Šaver v Velikonja 2009, 36–39)

»Prve povezave marksističnega izročila in športa je moč zaslediti v drugi polovici 19. stoletja, ko so člani socialističnih in komunističnih gibanj ugotavljali, da ima šport kot družbena dejavnost pomembno politično vlogo. Hkrati pa so bili do institucije športa nastrojeni, saj so jo povezovali pretežno z ideološkimi sredstvi meščanske družbe, tj. idejami dominantnih družbenih razredov.« (Šaver v Velikonja 2009, 39)

Pomembno je poudariti, da je v omenjenem primeru negativna konotacija športa izhajala iz same zgodovine razvoja športa. Šport kakršnega poznamo danes se je začel pojavljati šele v novejši zgodovini vzporedno z industrijskim razvojem v Angliji, poleg tega pa prvotno ni bil dostopen širšim množicam. »Za zgodnje obdobje kapitalizma je značilna uveljavitev »modernega športa«... Šport kakršnega poznamo danes, je dobival svoje značilnosti šele na začetku 19. stoletja. Vse dotlej je namreč šport pomenil tudi v Angliji samo zabavo, razvedrilo, s katero so se ukvarjali plemiči in drugi bogataši, ki so s to dejavnostjo zapolnili svoj prosti čas.« (Šugman 1997, 65)

V akademskih krogih se je marksistična teorija dotaknila preučevanja športa v drugi polovici 20. stoletja. Nanj so gledali kot na družbeni in zgodovinski pojav, ki lahko na simbolni ravni služi za namen potrjevanja uspešnosti komunističnega sistema in nacionalne identifikacije v času hladne vojne. Pojav modernega športa Rigauer (v Velikonja 2000,34) prikaže v štirih različnih kulturno-političnih kontekstih: britanski, nemški, rusko-sovjetski in splošni evropski. Najbolj očitne razlike se pojavijo verjetno v britanskem modelu, v katerem se povezava delavskega razreda in športa kaže predvsem v zabavi in potrošnji kulturnih dobrin. Šport različnih razredov se je prepletal oziroma stapljal eden v drugega, pri čemer je šport imel zgolj obrobno vlogo v konceptu kapitalistične ideologije. Šport se je v Veliki Britaniji v povezavi z delavskimi gibanji uveljavil kot apolitična kategorija, ker tamkajšnje delavsko

gibanje v športu ni prepoznalo sredstva za izražanje lastnih političnih programov in idej. Povsem nasprotna zgodba se je odvijala pri nemških delavskih gibanjih, kjer so športna društva prepletali s političnimi strankami. V petdesetih letih 19. stoletja so nastajala prva delavska telovadna društva, na katere je imela velik vpliv nemška delavska socialistična stranka, dokler ni leta 1933 nacistična stranka zadušila delavsko športno gibanje. Morda še najbolj intenzivno izrabo športa predstavlja ruski model, kjer se je šport uporabljal kot sredstvo za urjenje in utrjevanje delavstva vse od komunistične revolucije leta 1917. Šport se je uporabljal v treh ključnih konceptih: 1. kot koncept proletarske kulture, ki je predstavljal način reprezentacije družbe ob pomembnih političnih dogodkih, hkrati pa je deloval kot sredstvo za izboljšanje delavske produktivnosti; 2. kot koncept higiene, ki je služil kot del zdravstvenega izobraževanja in ozaveščanja o zdravem/vitalnem življenju; 3. kot koncept špartanstva, ki je veljal za temelj discipline in tekmovalnosti v športu (Šaver v Velikonja 2009, 34–41)

Za razumevanje marksistične teorije športa med letoma 1850 in 1930 moramo upoštevati naslednje pomembne dejavnike. Osrednji koncept znotraj teorije predstavlja delavski razred oziroma proletariat. V okviru delavskega gibanja ima šport po eni plati obrobno vlogo, po drugi plati pa predstavlja alternativni teren za izražanje političnih in razrednih vrednot. Delavski šport je tesno povezan s socialistično in komunistično politiko. V političnih sistemih socializma in komunizma šport vključuje fizično in kulturno izobraževanje, paramilitarno urjenje ljudstva, tekmovalni šport, nacionalno identifikacijo, emancipacijo žensk, politično in ideološko socializacijo, kar šport kot splošen koncept postavlja v posebno obliko politično oblikovane nacionalne kulture. (Rigauer v Velikonja 2009, 41–42)

V nadaljevanju se bomo opredelili tudi nekatere kasnejše teorije, ki so se v osnovi razvile iz marksistične teorije športa. Nekateri neomarksistični pristopi, ki veljajo za bolj plodovite nadgradnje Marxove dediščine so predvsem strukturalizem, funkcionalizem, sistemska teorija, eksistencializem ali psihoanaliza. V okviru sociologije športa pa Rigauer izpostavlja predvsem teorijo reprodukcije, kritično teorijo in teorijo hegemonije.

Na kratko bomo orisali omenjene teorije, ker veljajo za pomembnejše izpeljave na področju sociologije športa.

Teorija reprodukcije temelji na marksistični teoriji delavstva oziroma delavskega razreda, kjer so družbene funkcije integrirane v preprost vidik ali v kompleksen vidik

reprodukcije delavske moči. V prvem primeru tako šport predstavlja družbeno dejavnost, s katero delavstvo neposredno na ravni fizičnega urjenja reproducira svojo moč, v drugem primeru pa ima šport dodatne funkcije – delavstvo reproducira svojo moč tudi s pomočjo kvalifikacij in znanja, ki je povezano s športnimi aktivnostmi. (Šaver v Velikonja 2009, 43)

Vidnejši predstavniki kritične teorije, so Horkheimer, Adorno, Marcuse, Habermas idr. Teorijo pogosto poimenujemo kar frankfurtska šola sociologije. Pri konceptu kritične teorije se bomo osredotočili predvsem na avtorje, ki so to teorijo prvič ponesli na področje športa Rigauer, Vinnai in Prokop.

Rigauer v svoji študiji (*Sport und Arbeit – Soziologische Zusammenhänge und ideologische Implikationen* iz leta 1969) ugotavlja, da v obdobju industrijskega kapitalizma šport kot sestavni del družbene nadstavbe v obliki idealizacije športa reproducira kapitalistične vrednote dela, potrošništva, komunikacije in socializacije. Do podobnih ugotovitev je prišel tudi Vinnai v svojem delu (*Fussballsport als Ideologie* iz leta 1970) v katerem išče povezavo med delovanjem v športu in kapitalističnimi oblikami produkcije in potrošništva. Vinnai tako na primeru nogometa ugotavlja, da šport kot del množične kulture v svoji socializacijski funkciji prilagaja delovanje posameznikov avtoritativnim vzorcem, ki so povezani z narcistično, mazohistično in agresivno osebnostno značilnostjo. Ugotavlja tudi, da šport vodi posameznike k identifikaciji z obstoječimi normami in družbenimi strukturami, pri čemer ne omogoča delovanja, ki ne bi bilo prilagojeno dominantnim normam. V tem pogledu šport razvija kulturne oblike delovanja, ki vzpostavljajo zavest, ki potrjuje kapitalistično idealizirane vzorce gospodarske rasti, profita in izkoriščanja. Morda se na našo temo še najbolj nanaša študija Prokopove (*Soziologie der Olympischen Spiele – Sport und Kapitalismus* iz leta 1971) v kateri preučuje oblikovanje modernega olimpijskega gibanja. V raziskavi poudarja predvsem kako šport prek reprodukcije tehnokratskih praks ohranja strukture moči v kapitalistični družbi. Na podlagi študije, Prokopova ugotavlja, da šport predstavlja eno ključnih sredstev legitimacije tovrstnih praks, ki jih uporablja kot represivno metodo splošne socializacije. Današnja oblika modernega športa je v tem pogledu kapitalistično modificirana oblika igre brez dodatnih pomenov. (Šaver v Velikonja 2009, 44–45)

4.3 STRUKTURALIZEM IN POSTSTRUKTURALISTIČNA TEORIJA ŠPORTA

Če je za strukturalizem značilna povezava z antropologom Claudom Levi-Straussom v šestdesetih letih, pa je poststrukturalizem povezan s teoretiki, kot so Michel Foucault, Jacques Derrida in Jean Baudrillard. »Strukturalizem je mogoče razumeti v kontekstu procesov povojne modernizacije, industrializacije, urbanizacije in birokratizacije,...« (Andrews v Velikonja 2009, 78)

Vzpon poststrukturalizma povezujemo s študentskimi nemiri leta 1968 in družbenim uporom proti prevladujoči kapitalistični in potrošniški ideologiji. Poststrukturalisti so opozarjali, da človeški subjekt ni enotna, stabilna in celostna kategorija vendar je podobno kot jezik sestavljen, nestabilen in fragmentiran. V luči poststrukturalističnega pristopa številne študije kažejo na to tudi na področju sociologije športa. V tem pogledu šport velja za eksplicitno institucijo modernizacije saj s procesi globalizacije, industrializacije in urbanizacije odraža vrednotne temelje modernizma. Med najbolj reprezentativne avtorje poststrukturalizma Andrews uvršča Derridajevo gramatično dekonstrukcijo filozofskih nastavkov v športni modernosti, Foucaultovo genealogijo (športa) in oblikovanje modernih institucij discipliniranja in Baudrillardovo konceptualizacijo hiperrealnosti in novih načinov reprezentacije športa. (Andrews v Velikonja 2009, 80–82)

Vsak šport ali bolje rečeno vsaka raba telesa lahko služi kot sredstvo določene ideologije. Foucault opozarja na močno povezanost med političnim poljem in telesom. Po njegovem mnenju je telo potopljeno v politično polje pri čemer je telo koristno šele takrat, ko je produktivno in podjarmljeno hkrati. V tem primeru govorimo o nadzoru in discipliniranju telesa oziroma posameznega subjekta v družbi, zato Foucault razkriva, da je bil koncept discipline povezan s tehnikami opazovanja, merjenja, treniranja in usmerjanja posameznega subjekta značilen predvsem za totalne institucije, kot so zapori, šole, samostani ipd. (Šaver v Velikonja 2009, 86–87)

V tem pogledu so si ob koncu 19. stoletja politični voditelji zastavljali vprašanje kako ustvariti produktivne, močne predvsem pa poslušne nacionalne populacije. Močno mišičasto, moško telo je predstavljalo simbol močne državne oblasti, ki vzgaja mit o velikem imperiju in moči. Politična moč nacij pomeni, da povežemo pojem moči s pojmom biološke moči telesa s pomočjo telovadbe, gradnje mišic in povečevanjem telesne lepote. Najvidnejši primer tovrstnega vzgajanja močnega telesa se kaže z vztrajnim in trdovratnim delom s telesi otrok in

vojakov. Tovrstni vplivi ideologije se dobro vidijo na primerih fašističnih in nacističnih političnih ureditvah v zgodovini. (Šaver v Velikonja 2009, 88–89)

5 KRONOLOŠKI PREGLED OLIMPIJSKIH IGER

Olimpijske igre lahko delimo na dva dela. Prvi del se nanaša na izvirne olimpijske v času antične Grčije, drugi del pa se nanaša na oživitve ideje ob koncu 19. stoletja. Antično obdobje nas ne zanima v tolikšni meri, da bi mu namenjali pomembnejši del te naloge, zato naj služi omemba antičnih olimpijskih iger zgolj kot temelj, na katerem bomo v nadaljevanju gradili našo razpravo.

Ime mimo katerega ne moremo je zagotovo francoski plemič Pierre de Coubertain, ki je s svojo vizijo in vztrajnostjo dosegel oživitve ideje antičnih olimpijskih iger. V nadaljevanju bomo obravnavali pomembnejše dejavnike, ki so imeli kakršenkoli vpliv na razvoj iger, kot jih poznamo danes. Med pomembnejše dejavnike nedvomno sodi ustanovitev Mednarodnega olimpijskega komiteja (MOK)¹, ki še danes predstavlja ključno organizacijo, ki skrbi za izvedbo olimpijskih iger. Mednarodni olimpijski komite (MOK), kot vodilna institucija celotnega olimpijskega gibanja danes nosi posebno vlogo z nemalo moči v družbi. »Mednarodni olimpijski komite (MOK) in mednarodna nogometna zveza (FIFA) veljata za najmočnejši športni organizaciji tako v ekonomskem kot političnem smislu...« (Geeraert, Mrkonjic in Chappelet 2015, 3)

Smiselno je izpostaviti pomen mednarodnega olimpijskega komiteja, ki ima relativno visoko stopnjo avtonomije in posledično dokaj nizko stopnjo nadzora s strani uradnih nacionalnih ali nadnacionalnih institucij. Večkrat smo omenili, da olimpijske igre predstavljajo velik kulturni, politični in ekonomski dogodek, zaradi česar smatramo, da je pomembno izpostaviti delovanje organa, ki odloča praktično o vsem. Zaskrbljujoč je predvsem nadzor nad vodenjem in delovanjem Mednarodnega olimpijskega komiteja.²

¹ »Prvi olimpijski kongres je potekal na Sorboni 23. junija 1894, udeležilo pa se ga je 79 delegatov iz 14 držav in 49 športnih združenj. Na tem kongresu je bil rojen Mednarodni olimpijski komite z osmimi častnimi člani, ki so izvoljeni iz vsake od štirih matičnih držav.« (Girginov 2007, 39)

² »Glavna športna organizacija, ki ne vsebuje nobenega vsebinskega zahtevka po legitimnosti bazira na konceptu demokracije je Mednarodni olimpijski komite. Gre za telo, ki samostojno izbira in voli svoje člane in je

V nadaljevanju bomo kronološko predstavili razvoj olimpijskih iger, pri čemer bomo podrobneje obravnavali poletne olimpijske igre. Od oživitve iger leta 1896 v Atenah pa vse do danes, so bile olimpijske igre organizirane devetinštiridesetkrat. Poletne olimpijske igre so bile izpeljane sedemindvajsetkrat, zimske pa dvaindvajsetkrat. Poletna izvedba iger je odpadla trikrat, in sicer, enkrat zaradi prve svetovne vojne (1916), ter dvakrat zaradi druge svetovne vojne (1940 in 1944).

Olimpijsko gibanje in organizacijo olimpijskih iger moderne dobe bomo razdelili na pet zaporednih obdobij, ki nekako zajemajo politične vplive na igre v širšem družbenem kontekstu.

V prvo obdobje uvrščamo igre, ki so bile organizirane med obdobjem 1896 in 1915. V tem obdobju ima glavno vlogo vzpostavljanje mednarodnega olimpijskega gibanja z dvaindvajsetimi evropskimi državami in čezmorskimi anglo-saksonskimi regijami (ZDA, Kanada ipd.). Leta 1912 se kot edina zunanja država priključi Japonska. Drugo obdobje zaznamuje nadaljnje širjenje olimpijskega gibanja na južnoevropske in srednjeevropske države. V to širjenje ni vključena Sovjetska zveza, ki se je priključila šele leta 1951. Poleg prevladujočih evropskih držav se olimpijskemu gibanju pridružujejo tudi države Latinske Amerike. To drugo obdobje je umeščeno med letoma 1915 in 1945. V tem obdobju se v okviru gibanja vzpostavi pet centrov moči in sicer: Grčija kot mitski center zaradi zgodovinske vloge, Francija kot simbolni in razvojni center, Švica kot tehnični center, Nemčija kot center ideološke moči in Velika Britanija kot peti center moči zaradi svoje vloge pri razvoju modernega športa. Med letoma 1945 in 1970 olimpijsko gibanje in širjenje vpliva MOK-a na druge države zaznamuje predvsem obdobje dekolonizacije in politične emancipacije Azije in Afrike. Poleg držav v razvoju se v olimpijsko gibanje vračata oziroma vstopata dve evropski velesili, Sovjetska zveza in Nemčija. Politično osamosvajanje koloniziranih držav v četrtem obdobju med letoma 1970 in 1989 kot posledico prinaša novo članstvo štiriinštiridesetih majhnih držav v olimpijsko gibanje. Zadnje, za nas verjetno najbolj pomembno peto obdobje označujemo od leta 1989 do danes. Z odpravo blokovske delitve, razpadom Sovjetske zveze in Jugoslavije se olimpijskemu gibanju pridruži enaindvajset novih

do danes zbralo nekaj več kot 90 članov. Čeprav gre za posameznike z vseh koncev sveta so le ti izvoljeni s strani obstoječega komiteja na podlagi njihovega vpliva in zavezanosti olimpijskim idealom.« (Taylor 1988, 537)

neodvisnih držav, med katerimi je seveda tudi Slovenija. Danes olimpijsko gibanje sestavlja že več kot 200 nacionalnih olimpijskih komitejev, zato lahko trdimo, da gre za enega bolj pomembnih mednarodnih gibanj na svetu. (Girginov 2007, 145–146)

Pregled olimpijskih iger bomo razdelili na smiselne segmente, ki nam bodo pomagali, da v neki strnjeni obliki smiselno obdelamo celotno temo. V prvem sklopu bomo obravnavali poletne olimpijske igre od njihove oživitve leta 1896 pa vse do začetka prve svetovne vojne. Drugi sklop bo obravnaval igre med obema vojnama, sledil pa mu bo tretji sklop z analizo iger po drugi svetovni vojni.

Prvo obdobje je bržkone v najmanjši meri obremenjeno s politiko, saj za prve olimpijske igre ni znanih večjih zapletov. Kljub idejam Pierra de Coubertaina o združevanju narodov in proslavljanju svobode in miru skozi šport si je menda prav on prizadeval iz prvih olimpijskih iger moderne dobe v Atenah leta 1896 izločiti Nemčijo. Sledile so jim igre v Parizu leta 1900, ki so znane predvsem po dejstvu, da so prve olimpijske igre na katerih so nastopale tudi ženske. Grčija si je zelo prizadevala, da bi bile olimpijske igre organizirane v Grčiji, vendar je mednarodni olimpijski komite odločil, da bodo igre potekale vsakič v drugem mestu. Igre v Parizu so bile zelo slabo obiskane, čeprav so bile prirejene v sklopu svetovne razstave. Naslednje olimpijske igre so bile leta 1904 v St. Louisu v ZDA. Čeprav so bile igre načrtovane v Chicagu so na račun posega predsednika Roosevelta bile prestavljene zaradi Louisianskega trgovskega sejma. Tovrstni poseg bi lahko označili kot vmešavanje politike v organizacijo olimpijskih iger, vendar je potrebno poudariti, da so zaradi začetne nepopularnosti iger le te pogosto vezali na sejme in svetovne razstave. Igre v Parizu in St. Louisu so bile raztegnjene na malo manj kot 5 mesecev, zato niso dajale občutka, da gre za večji športni dogodek. Leta 1908 so se igre odvijale v Londonu, čeprav so bile prvotno dodeljene Rimu. Političnih incidentov ni bilo, če izvzamemo dejstvo, da je ameriška delegacija zavrnila posvetitev zastave v čast kralju Edvardu. Morda lahko kot zanimivost povemo, da so organizatorji podaljšali razdaljo maratona za malo manj kot dvesto metrov, zato da se je le ta končal neposredno pred kraljevsko ložo. V Stockholmu leta 1912 so prvič v zgodovini iger nastopili športniki z vseh kontinentov (Japonska prvič). Finski športniki na igrah niso želeli tekmovati pod okriljem carske Rusije, ampak so želeli nastopati samostojno. Kot zanimivost lahko omenimo doprinos športnikov slovenskega rodu (Rudolf Cvetko in Richard Verderber), ki sta pod okriljem Avstro-Ogrske prejela medalji v sabljanju. Leta 1916 so zaradi prve svetovne vojne olimpijske igre, ki so bile planirane v Berlinu odpadle. Morda

je v tem prvem obdobju iger, ki ga ravnokar obravnavamo to najpomembnejši dogodek, ki dokazuje nemoč iger kadar jim nasproti stoji večji politični interes. Ideja olimpizma s svojimi temeljnimi načeli je torej v primeru prve svetovne vojne povsem pogorela in propadla. (Girginov 2007, 136)

Z odpovedjo olimpijskih iger leta 1916 se pravzaprav začne vpliv politike in drugih družbenih dejavnikov na področje športa in iger. Odpoved iger ne izgleda tragično, če upoštevamo dejstvo, da igre v tistem obdobju niso bile niti približno na takšnem nivoju kot so danes. Olimpijske igre so dejansko bile v začetni evolutijski fazi, tako da je nerealno pričakovati, da bi obrobni športni dogodek bil sposoben speljati potek vojne v kakršnokoli drugo smer.

Prve igre po vojni so bile izpeljane leta 1920 v Belgijskem Antwerpnu. Politični pridih igram je dal že sam izbor države prirediteljice. Belgija je bila izbrana v znak spoštovanja do trpljenja njenega ljudstva med štiri leta trajajočo vojaško okupacijo. Igre v Antwerpnu so bile prve, na katerih je mednarodni olimpijski komite izključil posamezne države. Gre za prvi primer, kjer je mednarodni olimpijski komite neposredno posegel v izbor sodelujočih držav zaradi političnih razlogov. Države, ki niso imele pravice nastopa so bile Nemčija, Avstrija, Bolgarija, Turčija in Madžarska. (Doupona in Petrović 2000, 204)

Olimpijske igre v Parizu leta 1924 predstavljajo manjši preskok v sami pomembnosti in sprejetosti iger v širšem družbenem okolju. Igre so s sodelovanjem 44 nacionalnih držav naredile prvi večji korak k popularizaciji iger, kar je podkrepilo takrat rekordno število novinarjev-preko tisoč. Francozi zaradi napetih odnosov niso bili sposobni oziroma niso želeli zagotoviti varnosti Nemškimi športnikom, zato Nemčija ni sodelovala na igrah, kar je pomenilo, da je Francija posredno vplivala na izključitev Nemčije iz dogodka. Leta 1928 so bile igre v Amsterdamu v znamenju povratka Nemške države in podvojenega števila ženskih športnic, ki jim je bilo prvič dovoljeno sodelovati v gimnastiki in atletiki. Igre leta 1932 je bolj kot politični vpliv zaznamoval ekonomski vpliv takratnega časa. Igre v Los Angelesu so bile organizirane v času velike gospodarske krize, kar se je pokazalo za ključen dejavnik, saj je na igrah sodelovalo pol manj športnikov kot na prejšnjih igrah v Amsterdamu. (Girginov 2007, 136)

Leta 1936 so bile olimpijske igre organizirane v Berlinu pod velikim vplivom nacistične ideologije. Igre so bile izrabljene s strani Nemčije za propagando in dokazovanje vojaške moči.

Najbolj intenzivna politična kontroverznost je bila tista, ki je obkrožala igre leta 1936. Kot odgovor na nacistično rasno politiko, ki je grozila, da bo izključila Jude iz reprezentance so se začele pojavljati ideje o bojkotu s strani ZDA in številnih drugih držav, katerih participacija na igrah je bila videna kot ključnega pomena za uspeh iger. Kljub temu, da so številni judovski športniki zavrnilo možnost tekmovanja, pa bojkot ni uspel in igre so se odvijale po načrtu, pri čemer so jih nacistični propagandisti razglasili za najbolj impresivne vseh časov (Guttman 2003, 372)

Omenjene igre veljajo za prve okoli katerih se je govorilo o bojkotu posameznih držav, kar se bo v nadaljevanju pokazala kot pogosta praksa. Propagandni namen iger je dobil povsem novo dimenzijo, saj so bile Berlinske igre prve, ki so jih prenašali po televiziji.

Leta 1940 so bile olimpijske igre prvotno dodeljene Tokiu vendar je Japonski organizacija iger bila odvzeta, zaradi vpletenosti v spopade s Kitajsko. Naknadno so bile igre dodeljene Helsinkom oziroma Finski, vendar so zaradi druge svetovne vojne bile v celoti odpovedane. Enaka usoda je zaradi še vedno trajajoče vojne doletela organizacijo olimpijskih iger v Londonu leta 1944. Londonu je po končani vojni pripadla organizacija iger brez dodatnih oziroma novih izborov. Vsekakor se je po končani drugi svetovni vojni začelo novo obdobje, ki se je s področja politike in mednarodnih odnosov v veliki meri preslikalo tudi na področje športa in olimpijskih iger.

Olimpijske igre leta 1948 so bile v znamenju nedavno končane vojne, zato se je na igrah poznalo splošni pomankanje, ki ga je za seboj pustila uničujoča vojna. kljub temu, da naj bi olimpijske igre in mednarodni olimpijski komite delovala neodvisno od politike se je pokazala politična moč iger v obliki prepovedi tekmovanja. Sovjetska zveza je sicer bila povabljen na igre vendar se jih športniki iz Sovjetske zveze niso udeležili. Zaradi svoje agresorske vloge v drugi svetovni vojni niso imele pravice nastopa Nemčija, Japonska in Bolgarija. »Poražene države druge svetovne vojne niso bile povabljene, da sodelujejo na povojnih igrah, čeprav je mednarodni olimpijski komite trdil, da je nad politiko. Igre so bile videne kot orodje za popravilo poškodovanih stavb, življenj in morale Antwerpna leta 1920 in Londona leta 1948, ki sta bila porušena med vojno.« (Wamsley 2002, 402)

Igre leta 1952 so se odvijale v Helsinkih na Finskem. Med udeležence se vrnejo Japonska in Nemčija ter Sovjetska zveza, ki ni nastopala na igrah vse od leta 1912. Prvič nastopijo tudi Izraelski športniki. Glavna bojazen iger v Helsinkih je bilo rivalstvo med velesilama, ki pa ni bila povsem neosnovana. »Zapleti so se pojavili že med pripravami, ko so sovjetski

udeleženci zavrnili skupno bivanje v olimpijski vasi s športniki iz kapitalističnih držav, kar so storile tudi reprezentance iz drugih bivših vzhodnoevropskih držav. Različnost sistemov je bila značilnost olimpijskih iger v Helsinkih. Vsak uspeh »svojih« športnikov so vodje delegacij super sil vrednotili kot dokaz premoči svojega družbenega sistema.« (Doupona in Petrović 2000, 206) Nočemo ravno trditi, da so bili temelji za bodočo bitko dveh velesil položeni v Helsinkih, so pa igre vsekakor pripomogle k več desetletnemu rivalstvu med vzhodom in zahodom, ki je svojo najvišjo raven dosegel v obliki hladne vojne.

Prve olimpijske igre v Oceaniji so se odvijale leta 1956 v Melbournu. Kot zanimivost lahko omenimo, da je del iger bil izveden v Stockholmu zaradi stroge zakonodaje, ki se je nanašala na živali (konje), zato vseh disciplin niso mogli izvesti. Igre so zaradi vdora Sovjetske zveze na Madžarsko bojkotirale Španija, Švica in Nizozemska. Egipt, Libanon in Irak so bojkotirali igre zaradi anglo-francoske zasedbe Sueškega prekopa, hkrati pa so Kitajski športniki bojkotirali igre zaradi udeležbe Tajvanskih športnikov. Vsekakor je razvidno, da so omenjene olimpijske igre postale prvovrsten teren za politično obračunavanje številnih držav. Čeprav je bilo čutiti napetost, so se naslednje igre v Rimu 1960 končale brez večjih političnih incidentov. Leta 1964 na igrah v Tokiu mednarodni olimpijski komite obsodi rasistično politiko apartheida in posledično izključi Južnoafriško republiko iz tekmovanja. To pomeni, da se v nadaljevanju JAR poslavlja od udeležbe na olimpijskih igrah za več kot trideset let. Prepoved sodelovanja Južnoafriški republiko velja za edino, za katero so si prizadevali združeni narodi. (Doupona in Petrović 2000, 206)

Ciudad de Mexico leta 1968 gotovo velja za eno izmed prizorišč, ki je bilo v največji meri izpostavljeno političnim vplivom. »Tik pred odprtjem Olimpijskih iger so se razvneli protesti prebivalcev in povzročili silovite nemire zaradi visokih stroškov iger in socialne bede. Policija in vojska sta krvavo razbili proteste študentov. Ubitih je bilo skoraj 300 študentov, ki so demonstrirali proti obstoječemu režimu.« (Doupona in Petrović 2000, 207) Kljub nemirov in nasilnemu zatrtju le teh, so se olimpijske igre začele normalno po predvidenem urniku.

Poleg nemirov v Mehiki, so igre zaznamovali tudi številni drugi politični dogodki, ki niso ostali neopaženi. »Leto 1968 je bilo zelo pomembno s političnega vidika. Ljudska republika Kitajska se je znašla sredi kulturne revolucije, poizkus liberalizacije Češkoslovaške je bil zatrt s strani Sovjetske vojske, Francijo so zajeli študentski protesti, po celotnih Združenih državah Amerike so se odvijale mirovne demonstracije ter demonstracije za človekove pravice.« (Mednarodni olimpijski komite)

Vpletenost ZDA v vojno v Vietnamu, ni imela večjih vplivov v obliki bojkotov drugih držav, kar bomo v nadaljevanju primerjali z dogodki na kasnejših igrah. So pa ZDA bile znova v ospredju, ko so iz reprezentance izključile svoja dva atleta (Tommie Smith in John Carlos), ker sta med podelitvijo medalj v času igranja ameriške himne dvignila v zrak stisnjeno pest v črni rokavici s čimer sta podprla radikalno gibanje »Black-Power«, ki se je zavzemalo za enakopravnost temnopoltih v ZDA. Skupek vseh politično obarvanih dogodkov, ki so se odvijali v času iger je močno zaznamoval šestnajsto izvedbo olimpijskih iger moderne dobe. (Rendell 2004, 120–126)

Olimpijske igre, ki so se odvijale leta 1972 so verjetno najbolj znane po izreku » the games must go on«, ki je bil posledica najbolj znanega terorističnega napada, ki je bil usmerjen neposredno na udeležence iger. Kljub temu pa moramo izpostaviti tudi grožnjo z bojkotom s strani Afriških držav, ki je zaradi napada bolj ali manj ostal v ozadju. » Afriške države (27) so grozile z bojkotom iger leta 1972 v Munchnu, če njihovim zahtevam ne bo ugodeno. Obljubljena podpora s strani ostalih držav tretjega sveta in socialističnega bloka ni bila zanemarljiva, zato je MOK s 35 glasovi za in 28 proti podprl zahteve in izključil Južno Afriko iz Olimpijskega gibanja.« (Lapchick 1970, 16) Zaradi politike rasne diskriminacije je mednarodni olimpijski komite pred tem izključil tudi Rodezijo, danes bolj znano pod imenom Zimbabve.

V prejšnjih poglavjih smo že omenili problem zagotavljanja varnosti na olimpijskih igrah oziroma kolikšen del sredstev, gre za varovanje dogodka, ki promovira mir in strpnost, zato je obravnava iger leta 1972 za nas tako pomembna.

Pokol študentskih protestnikov nekaj dni pred otvoritvijo iger v Mehiki leta 1968 in atentat na Izraelske športnike s strani Palestinske teroristične skupine Črni September leta 1972 na igrah v Munchnu, so močno opozorilo kako privlačne so olimpijske igre, kot arena za politične proteste. Čeprav so bili podobni incidenti relativno redki v nadaljnjih letih dvajsetega stoletja (bombni napad v Centennial Parku med igrami v Atlanti 1996 je bil pomembna izjema) je okupacija z zagotavljanjem varnih iger postala ključnega pomena. (Houlihan in Zheng 2013, 349)

Tragični dogodek se je zgodil med samimi igrami, ko je skupina teroristov v olimpijski vasi zajela skupino Izraelskih športnikov za talce. Na koncu je bilo ubitih 11 športnikov, 5 teroristov in 1 policist. Čeprav je nekaj športnikov zapustilo igre, ker se niso počutili varne, so se igre na željo Mednarodnega olimpijskega komiteja in Izraela nadaljevale po 34–urni

prekinitvi. Vsekakor je dogodek za vedno spremenil potek olimpijskih iger predvsem z vidika varnosti. V nadaljevanju Houlihan in Zeng (2013) izpostavita dva ključna dejavnika za poostrene varnostne ukrepe na igrah. Prvi je bombni napad na olimpijskih igrah v Atlanti leta 1996, drugi pa je teroristični napad na New York in Washington leta 2001, ki pa nima neposredne povezave z olimpijskimi igrami.

Olimpijske igre v Montrealu leta 1976 so bile pod vtisom terorističnega napada na prejšnjih igrah, zato so bile izpeljane pod strogimi varnostnimi ukrepi. Ena izmed glavnih značilnosti iger je bila velika izguba (korupcija, stroški varovanja, slabo vodenje), ki jo je mesto ustvarilo z organizacijo, kar je sprožilo spremembe pri načrtovanju in financiranju nadaljnjih iger. Med politično obarvane dogodke pa uvrščamo bojkot afriških držav. Doupona in Petrović (2000, 208) izpostavljata bojkot devetindvajsetih afriških držav, ki so odpoklicale svoje športnike iz olimpijskih iger zaradi protesta proti sodelovanju Nove Zelandije, ki je vzdrževala športne odnose z Južno Afriko (rugby moštvo Nove Zelandije je namreč šlo na turnejo v J. Afriko). Že pred začetkom iger je MOK izključil Rodezijo oziroma Zimbabve zaradi rasne politike.

Leta 1980 je igre priredila Sovjetska zveza v Moskvi. Igre so znane po največjem bojkotu zahodnih držav, kar je pomenilo, da je v Moskvi sodelovalo zgolj 80 držav. »Propagandisti na obeh straneh železne zavese so predstavili tekmovanje med Sovjetskimi in Ameriškimi atleti kot svečan simbolični boj med dvema ideološkima sistemoma, zato so igre postajale vedno bolj pomembne v politični sferi.« (Guttman 1988, 554)

Povod za bojkot iger v Moskvi je bil Sovjetski vdor v Afganistan eno leto pred začetkom iger. Bojkot so vodile Združene države Amerike, ki so v bojkot prepričale tudi 31 drugih (predvsem zahodnih) držav. Igre v Moskvi so bile prve olimpijske igre prirejene v komunistični državi. Zaradi bojkota sta na igrah dominirali Sovjetska zveza in Vzhodna Nemčija. Največjo senco dvoma meče razlog, zaradi katerega so bojkotirali igre v Moskvi.

Sovjetska zveza je želela gostiti uspešne igre. Združene države so jih želele štiri leta kasneje izpeljati še bolje. Poraja se vprašanje, ali je invazija na Afganistan preprosto bolj priročen izgovor za bojkot iger s katerim bi Amerika uničila igre v Moskvi. Bojkot je bil obsojen na propad zaradi več razlogov. Prvič, Sovjetska okupacija Afganistana je bila tako odločna, da vse kar je manj od vojaškega posredovanja, je obsojeno na neuspeh. Drugič, v istem letu so bile zimske olimpijske igre prirejene v Lake Placidu, kjer so sovjetski športniki imeli pravico nastopati ob enakih političnih okoliščinah.

Tretjič, Združene države Amerike so prav tako intervenirale na Kubi, Dominikanski Republiki in Kambodži. (Goldsmith 1995, 13)

Vsekakor povod za bojkot tiči v ideološkem boju dveh velesil, hkrati pa se kaže dvoličnost pri sklicevanju na olimpijska načela. Kot se je izkazalo pozneje je imel bojkot iger velik vpliv tudi na organizacijo naslednjih olimpijskih iger, ki jih je organiziral Los Angeles. »Odločitev predsednika Carterja, da leta 1980 uporabi olimpijski bojkot, kot diplomatsko orožje je končala, oziroma bi morala končati naivno mišljenje, da so igre izolirane od mednarodnega boja za oblast.« (Guttmann 1988, 555)

Los Angeles je gostil igre leta 1984, ki so bile v znamenju sovjetskih povračilnih ukrepov zaradi bojkota iger v Moskvi. Bojkot je vodila Rusija, sledilo pa ji je še 13 socialističnih držav med katerimi sta bili izjema Jugoslavija in Romunija. Države so svojo odsotnost opravičevale z nezadostnimi varnostnimi standardi, čeprav je bilo jasno, da razlog za bojkot sega štiri leta nazaj.

Ves čas hladne vojne sta kapitalistični in komunistični svet tekmovala, katera različica modernosti bo prevladovala v prihodnosti človeštva. Hladna vojna ni bila samo bipolarna vojaška oboroževalna dirka med ZDA in SZ. Vsaka stran je želela pridobiti politično in ekonomsko prednost s tem ,da je pridobivala simpatije ostalih prebivalcev sveta... Poleg konfrontacij bombnikov in izstrelkov sta obe strani uporabljali otipljiva in neotipljiva sredstva, z namenom pridobivanja drugih na svojo stran. Tako popularna kot elitna kultura sta igrali pomembno vlogo na tekmovalnem terenu in šport je bil gotovo najbolj viden in najbolj široko uporabljen del tega tekmovanja. (Edelman 2014, 30)

Igre v Moskvi in Los Angelesu imenujemo tudi igre bojkotov, ker so sam potek iger bolj ali manj krojile odpovedi posameznih držav. Igre so bile uporabljene z namenom povzročiti škodo oziroma zmanjšati ugled ideološkemu sovražniku. »Politična razsežnost olimpijskih iger je bila še posebej intenzivna v času hladne vojne. »Vojna«, ki jo je zaznamovala predvsem njena propagandna narava. V času hladne vojne je šport veljal za legitimno orodje diplomacije za namene promocije ideologije in nacionalnih ciljev.« (Huges in Owen 2009, 3)

Gre za primer prakse, ki se kasneje ni nikoli več ponovila v takem merilu, kar pripisujemo tudi izboljšanju mednarodnih odnosov med državami.

V Seoulu leta 1988 se bojkota velesil nista ponovila, kar gre pripisati splošnemu zmanjšanju napetosti na mednarodnem političnem področju. Določene napetosti so se pojavljale edino med Severno (komunistično) in Južno (zahodno usmerjeno) Korejo. Organizacija iger je bila pomembna za državo predvsem z vidika prepoznavnosti in nacionalnega ponosa. «Država je prikazala navdušenje nad organizacijo športnega dogodka, z namenom dvigovanja nacionalnega ponosa, patriotizma in mednarodnega ugleda Koreje v svetu.» (Hong 2012, 24) Že sama dodelitev iger Južni Koreji je veljala za nagrado, zaradi začetka procesa demokratizacije družbe in sprejemanja zahodnih vrednot. »Igre v Seoulu so postale ene izmed bolj poznanih po doprinosu k progresivni politični spremembi v zgodovini modernih olimpijskih iger. Igre so bile v tesni povezavi z dramatičnim in odločnim procesom demokratizacije, po katerem je bil vojaški režim v Južni Koreji miroljubno zamenjan z novo dobo večstrankarskega sistema in demokracije na podlagi volitev.« (Black in Bezanson 2004, 1246)

Severna Koreja je odklonila sodelovanje na igrah potem, ko je mednarodni olimpijski komite zavrnil njeno prošnjo za soorganizacijo iger. Pridružile so se ji tudi Kuba, Etiopija in Nikaragva.

Igre v Barceloni leta 1992 predstavljajo prelomno točko v zgodovini, saj so prve igre, ki so se odvijale brez kakršnihkoli bojkotov in odpovedi po letu 1972. Po letu 1988 je sledilo pestro obdobje v katerem je prišlo do velikih političnih sprememb. Ukinjen je bil apartheid v Južni Afriki (prvi nastop JAR po letu 1960), zgodil se je padec Berlinskega zidu (združitve vzhodne in zahodne Nemčije), razpad Sovjetske zveze in ustanovitev 15 novih nacionalnih držav, ki so nastopale kot enotna ekipa pod olimpijsko zastavo. Severna Koreja in Kuba se vrneto med udeležence turnirja. Edini črni madež v obdobju iger v Barceloni se je nanašal na razmere v bivši Jugoslaviji. Zaradi sankcij Združenih narodov, ki so bile posledica vojaških spopadov je bilo Jugoslaviji prepovedano sodelovati v vseh ekipnih športih. Olimpijske igre v Barceloni so bile prve na katerih so samostojno nastopale Hrvaška, Bosna in Hercegovina ter Slovenija. Zanimivo je dejstvo, da ne glede na vso dogajanje okrog vojne na Balkanu, ni prišlo do kakršnihkoli bojkotov. Olimpijska ideja se je znova pokazala, kot nemočna kadar ji nasproti stoji višja politična sila in interes.

Leta 1996 so igre nosile veliko simbolno vrednost, saj so predstavljale jubilejno prireditve. Želje in pričakovanja mnogih so bila usmerjena v Atene, kjer so z organizacijo iger želeli počastiti 100 let obstoja modernih olimpijskih iger. Glede na to, da so prve olimpijske igre

moderne dobe leta 1896 organizirali v Atenah je bilo pravzaprav šokantno, da kljub prizadevanju za organizacijo, teh iger ni dobila Grčija. Na tej točki so se pogosto porajala mnenja in namigovanja, da je pri glasovanju prišlo do korupcije, zaradi česar so Grki tudi grozili z bojkotom iger. »Pogosto je omenjeno, da je korupcija razširjena v olimpijskem gibanju, in da iger nebi mogli dodeliti Atlanti, če jih nebi Coca-Cola kupila. Sicer ni trdnih dokazov o korupciji, čeprav se pojavijo številne govorice o tem vsakič, ko pride obdobje olimpijskih iger.« (Hill 1996, 194)

Verjetno je tudi grožnja z bojkotom vplivala na kasnejšo odločitev mednarodnega olimpijskega komiteja, da igre leta 2004 dodeli Atenam. Vsekakor je odločitev mednarodnega olimpijskega komiteja dvignila veliko prahu, hkrati pa se je začela kazati komercialna izraba športnega dogodka.

Najbolj tragičen dogodek na igrah se je zgodil v Centennial Parku, ki je bil del iger, hkrati pa ni bil del varnostne ureditve. V parku je v času iger eksplodirala podtaknjena bomba, ki je povzročila dve smrtni žrtvi, hkrati pa je poškodovala še 110 ljudi. Gre za enega izmed dveh neposrednih napadov na olimpijskih igrah, ki je v nadaljevanju povzročil precejšnje spremembe na področju varnosti iger.

Na igrah v Sydneyu (2000) in Atenah (2004) ni bilo večjih političnih pripetljajev. Morda je vredno omeniti združeni Koreji (S in J) pod eno zastavo v Sydneyu, ter opozarjanje na slab odnos do avstralskih staroselcev oziroma Aboriginov pred samimi igrami. Atene so podobno kot Sydney minile brez pretresov in politično obarvanih dogodkov. Med igrami v Grčiji se je odvijalo tudi vojaško posredovanje ZDA v Iraku vendar, se zopet ni pripetilo, da bi katera izmed držav problem izpostavila ali zagrozila z morebitnim bojkotom.

Leta 2008 so bile igre dodeljene kitajski oziroma Peking, kar je sprožilo številne pomisleke in neodobranje zaradi razmer na Kitajskem. V primeru iger na Kitajskem pride do izraza pomen medijske prezentacije države. »Olimpijske igre v Peking, so pomenile več, kot le športni dogodek. Pomenile so vlogo Kitajske na mednarodnem prizorišču. Igre so bile prepoznane po nalogi, da predstavijo Kitajske tehnološke, kulturne, socialne in okoljevarstvene dosežke preostalemu svetu.« (Latham 2009, 25)

Namen iger je bil prikazati velik gospodarski, politični in kulturni pomen Kitajske, hkrati pa prikriti številne kršitve in nepravilnosti znotraj države. Med tem, ko se je Kitajska oblast zavzemala za prikaz homogene in pravične države so številni tuji novinarji iskali zgodbe, ki bi opisali dejansko stanje. »Zahodni mediji razkrivajo lažno politično propagando in

reprezentacijo, medtem, ko uradna Kitajska reprezentacija razkriva prijazno, smejočo, udobno Kitajsko, ki je običajno na stranskem tiru zaradi fokusa usmerjenega na človekove pravice, onesnaževanje in tibetansko ali tajvansko neodvisnost.« (Latham 2009, 33)

Zaradi velikega števila tujih novinarjev (okoli 30 tisoč), ki so bili prisotni na Kitajskem pred, med in po igrah ne čudi dejstvo, da Kitajski propagandni stroj ni uspel prikriti vseh nepravilnosti. »Številni tuji mediji so priprave na igre izrabili, da so se osredotočili na nevidne in neobjavljene plati Kitajske. To je vključevalo neštete zgodbe o onesnaženju zraka, prisilnih izselitvah, aktivistih za človekove pravice, korupciji, varnosti ter političnih zatiranjih v Tibetu in drugod.« (Latham 2009, 31)

Vsekakor je v zadnjem obdobju opazen trend izrabe olimpijskih iger za propagandne namene. Ta namen se je skozi zgodovino spreminjal, ker je služil različnim družbenim in političnim potrebam. Razlike in podobnosti propagandne izrabe iger bomo izpostavili v sklepnem delu naloge.

Pregled olimpijskih iger moderne dobe zaključujemo v letu 2012, ko so se igre odvijale v Londonu. Glede na našo temo težko izpostavimo kakršen koli incident ali pripetljaj, ki bi utegnil biti politične narave, zato lahko za zadnje igre povemo, da so bile organizirane in izvedene v pravem olimpijskem duhu.

6 VPLIV POLITIKE NA OLIMPIJSKE IGRE

Na nek način lahko izpostavimo notranje in zunanje politične vplive na olimpijske igre. Zunanji politični vplivi so tisti, ki niso povezani z olimpijskim gibanjem, organizacijo in izvedbo iger. So tisti vplivi, ki izkoriščajo olimpijske igre za prenos političnega sporočila. V večini primerov gre za manj subtilno obliko političnega vpliva in zatorej bolj prepoznavno in jasno. Lahko bi jih označili za bolj »grobe«. V primeru zunanjih vplivov gledamo na igre kot na cilj, medtem ko pri notranjih vplivih, igre služijo bolj kot sredstvo za doseganje cilja. Na drugi strani bi radi izpostavili notranje politične vplive, ki delujejo v okviru olimpijskega gibanja oziroma z njegovo pomočjo. Tu mislimo predvsem na vpliv politike pri organizaciji,

izvedbi, propagandi in reprezentaciji iger. Notranji vpliv se najpogosteje kaže v okviru delovanja in vpliva mednarodnega olimpijskega komiteja.

Obravnavali smo sedemindvajset primerov olimpijskih iger, pri katerih smo v številnih primerih zaznali različne politične vplive. Izpostavili bomo politična dejanja v obliki terorističnih napadov, bojkotov, ideološke propagande ter izključitve posameznih držav.

Pri obravnavanju političnih vplivov na izvedbo olimpijskih iger moramo v prvi vrsti izpostaviti tri primere odpovedi, ki so bili posledica prve in druge svetovne vojne, zaradi česar obravnavamo zgolj sedemindvajset primerov olimpijskih iger. Od teh sedemindvajsetih primerov olimpijskih iger jih lahko zgolj dvanajst razglasimo za politično neobremenjene športne dogodke. V primeru teh dvanajstih iger ne gre povsem izključevati političnih vplivov, vendar je potrebno poudariti, da vplivi niso bili tako močni, da bi na kakršenkoli način spreminjali ali krojili potek samih iger.

V nadaljevanju se bomo posvetili petnajstim igram, ki so bile v največji meri izpostavljene političnim vplivom. Te igre bomo razdelili na dve skupini, ki se med seboj razlikujeta po vrsti političnega vpliva. V prvo skupino bomo dodelili vse olimpijske igre, ki so bile podvržene zunanjim političnim vplivom, kar pomeni, da so bili politični vplivi na igre posledica zunanjih dejavnikov. Drugo skupino bodo sestavljale vse igre, katerih politični vplivi so bili posledica notranjih dejavnikov.

V prvo skupino spadata predvsem igre v Munchnu leta 1972 in igre v Atlanti leta 1996. Teroristične grožnje v športu so dandanes postale že nekakšna »stalnica«, zato ne preseneča, da vprašanje varnosti v času iger, predstavlja tako organizacijsko kot finančno velik zalogaj. »Sproženo z igrami v Munchnu leta 1972 in še dodatno poglobljeno zaradi napadov 11. septembra se prizadevanja za varnost in vnaprejšnje načrtovanje »najhujših scenarijev« krepijo zaradi zaznavanja transnacionalnih konfliktov in terorističnih groženj v športu.« (Giulianotti in Brownell 2012, 209)

Poleg omenjenih iger, ki predstavljata najbolj izrazit primer neposrednega terorističnega napada bi lahko v to skupino uvrstili tudi olimpijske igre iz leta 1968 v Mehiki. V primeru Mehike, gre za zunanji dejavnik, ki je močno zaznamoval igre čeprav se ni zgodil neposreden napad na igre kot v prvih dveh primerih, ki smo ju omenili v tej skupini. Organizacija omenjenih iger nedvomno predstavlja najbolj črno plat organizacije olimpijskih iger, kar se še danes kaže v načinu organizacije ne samo olimpijskih iger ampak vseh velikih športnih dogodkov. Govora je predvsem o zagotavljanju varnosti na igrah in njenih stroških.

V drugo skupino smo uvrstili olimpijske igre na katere je imel največji politični vpliv notranji dejavnik. Notranji dejavnik izhaja iz samega olimpijskega gibanja in predstavlja vpliv, ki ga izvaja mednarodni olimpijski komite ali posamezna država, ki deluje v okvirih olimpijskega gibanja.

Politični vplivi te vrste so se v večini primerov izkazali za politično orodje, ki so se uporabljali za doseganje zunanjepolitičnih ciljev. Med tovrstne politične vplive smo uvrstili predvsem različne prepovedi glede udeležbe na igrah in številne bojkote.

»Zgodovina kaže, da so države uporabljale mednarodne športne dogodke, zlasti olimpijske igre za doseganje lastnih interesov namesto da bi te igre razumele v smislu prijateljstva in miru. Med najbolj kontroverzne odločitve vezane na šport, ki jih države lahko sprejme, sodi uporaba olimpijskega bojkota kot sredstvo formalnega protesta.« (Berg, Kessler in Hunt 2012, 3)

Čeprav se kot vzorčni primer bojkota najpogosteje navaja bojkot na olimpijskih igrah v Moskvi leta 1980 je potrebno poudariti, da so se bojkoti dogajali tudi na nekaterih drugih igrah. Bojkot je bil večkrat uporabljen za doseganje političnih ciljev in interesov s čimer je šport v obliki olimpijskih iger postal neke vrste diplomatsko orodje. Prvič se primer bojkota pojavi že leta 1956 v Melbournu, kar se pokaže kot pogosta praksa v nadaljevanju iger. Kljub temu, da so nekatere igre minile brez bojkotov je potrebno izpostaviti izrabo tega orodja kot grožnjo. Grožnje z bojkotom so sedemindvajsetim afriškim državam omogočile izključitev Južnoafriške republike iz tekmovanja, zaradi njene rasne politike apartheida. Leta 1976 devetindvajset afriških držav dejansko bojkotira igre v Montrealu, ker mednarodni olimpijski komite ni pripravljen izključiti Nove Zelandije (Rugby turneja po JAR) iz tekmovanja.

Pri obravnavanju bojkota kot političnega orodja se je potrebno vprašati po kriterijih, ki veljajo za uporabo tega skrajnega ukrepa. Upravičeno se nam poraja vprašanje, zakaj se nobena država ni odločila za bojkot iger v času Vietnamske vojne ali v času vojaške intervencije ZDA v Iraku in Afganistanu. Na tem mestu lahko izpostavimo tudi olimpijske igre v Pekingu leta 2008 in olimpijske igre v Sočiju 2014, ki so bile v mnogih pogledih sporne, vendar se kljub vsem dvomom ni našlo dovolj razlogov za tovrsten ukrep kot je bojkot.

»Primarni razlog za odsotnost ameriškega bojkota leta 2008 zadeva veliko gospodarsko odvisnost ZDA od Kitajske. Čeprav ZDA ostajajo vodilna gospodarska in vojaška velesila, so njeni državljani odvisni od Kitajske proizvodnje poceni blaga... Poglavitni razlog za odsotnost ameriškega bojkota iger je verjetno dejstvo, da so Združene države Amerike kitajski

dolgovale zajetno količino denarja. Leta 2008 je nacionalni dolg znašal 10 bilijonov dolarjev.«(Lum in Nanto v Berg, Kessler in Hunt 2012, 10)

Eden izmed načinov notranjega političnega vpliva na potek olimpijskih iger je tudi izključevanje določenih držav iz tekmovanja. Izključitev oziroma prepoved tekmovanja se je najbolj odražala v obdobjih po končanih vojnah. Tukaj se nanašamo predvsem na obdobje po prvi in drugi svetovni vojni. »Dve svetovni vojni sta povzročili največje politične probleme olimpijskim igram doslej. Ko se je končala prva svetovna vojna se je mednarodni olimpijski komite odločil, da izključi vse člane poraženih centralnih sil. Šele leta 1928 se Nemci vrnejo v mednarodno olimpijsko gibanje. Olimpijske igre so komaj preživele drugo svetovno vojno, kljub temu pa se je mednarodni olimpijski komite odločil, da izvede igre leta 1948, ampak brez predstavnikov poraženih držav. » (Sarantakes 2009, 4)

Poleg povojnih iger, kjer je viden neposredni vpliv mednarodnega olimpijskega komiteja pri izključevanju določenih držav, se tovrstno izključevanje pojavlja še v nekaterih drugih primerih. Prepovedi nastopanja smo priča na sedmih različnih olimpijskih igrah. V treh primerih gre za izključevanje agresorskih držav po prvi in drugi svetovni vojni.

Brez pravice nastopa na olimpijskih igrah sta pogosto ostali Južnoafriška republika in Zimbabve. Predvsem Južnoafriška republika je zaradi rasne politike znotraj svoje države največkrat ostala brez pravice nastopanja na olimpijskih igrah. Tovrstne ukrepe so s političnimi pritiski izsilile druge članice mednarodnega olimpijskega gibanja, kar nedvomno dokazuje, da so bile olimpijske igre uporabljene kot vzvod za doseg političnega cilja.

V zadnjo skupino olimpijskih iger pod vidnejšimi političnimi vplivi uvrščamo tiste, ki so bile izrabljene oziroma uporabljene za namene propagande. Pri organizaciji športnega dogodka, kot so olimpijske igre bi lahko posplošeno trdili, da gre pri vseh primerih za določeno stopnjo propagande in izrabo dogodka. Razlikovati moramo na kakšen način se nam želi država ali mesto prikazati, ter kaj tovrstna prezentacija v svetu pomeni. Caiazza in Audretsch (2015) poudarjata pomen velikih športnih dogodkov, ki so pokazali, da imajo številne vplive na mesta, ki gostijo prireditve. Gostovanje tovrstnega dogodka lahko povzdigne globalno podobo mesta, pospeši ekonomski, družbeno-kulturni in politični razvoj.

Največja razlika glede na propagandne namene se opazi skozi primerjavo različnih olimpijskih iger iz različnih obdobj. Tako opazimo razliko med propagandno izrabo iger v času hladne vojne, kjer je organizacija in udeležba posameznih držav stremela k dokazovanju vojaške in ideološke moči. Dandanes lahko potegnemo določene vzporednice z obdobjem

hladne vojne glede dokazovanja moči, samo da se sedaj bolj dokazuje gospodarska moč kot pa vojaška in politična moč. Še posebej to velja za zadnje obdobje, ko se v veliki meri tekmuje kdo bo za organizacijo iger potrošil več denarja, hkrati pa se za organizacijo tovrstnih dogodkov vse bolj skriva socialno neenakost, revščino, izkoriščanje ipd.

Kljub številnim izrabam olimpijskih iger za propagandne namene pa so bržkone najbolj očitno bile uporabljene igre v Berlinu leta 1936. Že tedanjih družbene razmere nam, dajejo vedeti, da so bile igre v največji možni meri podvržene političnim ciljem. Koch (2012, 42) izpostavlja, da so avtoritarni režimi že dolgo nazaj izkazali interes za promoviranje vrhunskega in množičnega športa. Oba pojma sta se uporabljala kot strategija za izgradnjo države in orodje za pridobivanje spoštovanja in legitimnosti na globalni ravni. Olimpijske igre v Berlinu še danes veljajo za nacistične igre, predvsem zaradi očitne propagandne izrabe športnega dogodka ter kasnejših dogodkov, ki so v največji možni meri zaznamovali zgodovino človeštva.

Pri vplivu politike na šport smo se v tem poglavju osredotočili bolj ali manj samo na en vidik vplivanja. Odnos med politiko in olimpijskimi igrami lahko obravnavamo skozi prizmo vseh treh prevladujočih odnosov, čeprav je v našem primeru odnos v obliki konflikta največkrat obravnavan. Konflikten odnos med politiko in športom na olimpijskih igrah je najpogosteje viden v obliki terorizma, nasilja, bojkotov, izključitev in politične propagande. V omenjenih primerih politika uporablja šport kot sredstvo sporočanja, hkrati pa je tovrsten odnos za šport škodljiv.

V kolikor ima politika namen izrabiti šport v pozitivne namene, lahko govorimo o odnosu sodelovanja. Ta odnos se kaže v doseganju skupnih ciljev kot so: nova športna infrastruktura, večje število rekreativnih in profesionalnih športnikov-posledično bolj zdravo prebivalstvo, boljši pogoji delovanja za društva in klube, itn. Tovrsten odnos je vsaj delno prisoten pri vsaki organizaciji olimpijskih iger, ker olimpijskih iger praktično ne moremo izvesti brez podpore in sodelovanja politike na državni ravni. Politična podpora države se kaže skozi večje finančne vložke za delovanje športa, investicije v infrastrukturo, ipd.

7 ZAKLJUČEK

V tej nalogi smo obravnavali povezanost politike s športom. Za jedro preučevanja smo si izbrali poletne olimpijske igre moderne dobe. Ob zaključku naloge lahko priznamo, da gre v našem primeru za tematiko, ki presega obseg tega dela.

Piere De Coubertin je želel obuditi utopično idejo o oživitvi olimpijskih iger po vzoru antične Grčije. Želel je obuditi športni običaj, ki je slonel na medsebojnem spoštovanju, športnem duhu ter brez ideologije in političnih vplivov. Na prvi pogled težnje De Coubertina delujejo zelo plemenito, vendar se v ozadju skriva težnja po oživitvi francoske moči in kredibilnosti, ki sta bili na nizki ravni po porazih v Francosko-pruski vojni. (Allison 1994, 92)

Prvi raziskovalno vprašanje se je nanašalo na povezanost športa in politike. Skozi nalogo smo prikazali, da so zahteve po ločevanju politike in športa nerealne in neuresničljive. Šport kot ga poznamo danes, brez sodelovanja politike bržkone ne more obstajati. V tem primeru govorimo o politiki na državni ravni, ki na institucionalnem nivoju skrbi za delovanje športa. Politika je tako prepletena z vsemi oblikami športa od socializacijskih oblik športa v šolah, preko spodbujanja rekreativnega športa pa vse do financiranja vrhunškega športa. Šport ima v družbi pomembno socializacijsko in neke vrste nadzorno funkcijo. Pri tem vprašanju se lahko naslonimo tudi na nekatere poglede avtorjev, ki smo jih omenili v prvem delu naloge v sklopu teorij športa. Vinnai in Prokopova kot predstavnika kritične teorije, izpostavljata pomen športa v družbi. Prvi ugotavlja, da šport vodi posameznike k identifikaciji z obstoječimi normami in družbenimi strukturami, hkrati pa ne omogoča delovanja, ki ne bi bilo prilagojeno tem dominantnim normam. Prokopova pa poudarja, da šport preko reprodukcije tehnokratskih praks ohranja strukture moči v kapitalistični družbi. Šport predstavlja eno ključnih sredstev legitimacije tovrstnih praks, ki se jih uporablja kot represivno metodo splošne socializacije.

O ločenosti športa in politike ne moremo govoriti, saj se politika in njen vpliv močno prepleta s športom na številnih ravneh v družbi. Na povezanost športa in politike opozarja tudi Foucault v sklopu poststrukturalistične teorije. Foucault pravi, da vsaka raba telesa lahko služi kot sredstvo določene ideologije, pri čemer opozarja na močno povezanost med političnim poljem in telesom. V tem primeru govori predvsem o nadzoru in discipliniranju telesa oziroma posameznika v družbi.

Pri drugem raziskovalnem vprašanju nas zanima v kolikšni meri ima politika vpliv na področju športa, predvsem z vidika organizacije in izvedbe olimpijskih iger.

Povezavo med politiko in športom smo lahko predvidevali že od samega začetka, če ne drugače vsaj na neki institucionalni ravni v obliki že omenjenega nezavzetega odnosa med politiko in športom. Za naše raziskovanje je ključnega pomena ugotovitev povezave med športom in politiko v obliki konfliktnega odnosa.

Ta odnos je najbolj izrazit ravno na primerih organizacije olimpijskih iger, kjer se politika posluži športa za doseganje lastnih ciljev in interesov. »Šport in športni dogodki so postali sestavni del globalne politične ekonomije, ki se je soočila s premikom produkcije iz razvitih v manj razvite družbe... Posebni turnirji kot so olimpijske igre in športna tekmovanja so postali spektakli, ki tekmujejo z ostalimi priložnostnimi dejavnostmi za denar potrošnikov. Ti obsežni dogodki so postali ključni faktorji v lokalnih in nacionalnih razvojnih strategijah.« (Nauright 2004, 1326)

Zadnji primer, ki nakazuje na izrabo medijskega spektakla so gotovo igre v Pekingu leta 2008, na katerih je Kitajska, kot gospodarska velesila uspela porabiti 40 milijard dolarjev. S tem so postavili nov mejnik potratnosti, hkrati pa so številni nevtralni opazovalci in poznavalci razmer na Kitajskem opozarjali na slabe socialne razmere, izkoriščanje delavcev v nevarnih delovnih okoliščinah, ter številne težave z onesnaženjem okolja. Kljub temu je kitajski propagandni aparat igre uporabil za svojo predstavitev v najlepši možni luči pred celim svetom. Cilj iger je bil pokazati vlogo Kitajske v mednarodnem okolju kot ekonomsko, tehnološko in kulturno velesilo (Latham 2009, 25–40).

Vsekakor lahko potrdimo, da je ogroženost športnega spektakla za propagandne namene odvisna zgolj od interesov države prirediteljice. V kolikor obstaja interes države, se zdi da vsaka država z lahkoto lansira sliko družbe po lastni želji. Podoben primer izrabe iger se je v kratkem ponovil tudi v Sočiju leta 2014, kjer je znova bilo v ospredju razkazovanje politične in gospodarske moči. Izraba olimpijskih iger se je skozi nalogo izkazala za stalno prakso, kar potrjuje podvrženost političnim interesom v obliki konfliktnega odnosa med politiko in športom.

Naše zadnje raziskovalno vprašanje se nanaša na korelacijo med stopnjo demokratičnosti in intenziteto političnega vpliva na olimpijske igre. Jasno se je pokazalo, da so skozi zgodovino avtoritarni režimi bolj intenzivno posegali na področje športa, kot pa demokratični. Razlika se skriva že v samem odnosu do športa, ki se v določeni meri kaže tudi danes.

Pri prvih šport velja za orodje nadzora in usposabljanja ter način kako vzpostaviti močno, homogeno in zdravo družbo, katere cilj je močna država. Pri drugih pa predstavlja postransko vlogo z namenom razvedrila in zdravega načina življenja. V obdobju pred drugo svetovno vojno lahko kot primer obravnavanja športa v totalitarnih režimih izpostavimo Rusijo, Nemčijo in Italijo. V omenjenih državah so voditelji vlogo športa videli veliko resneje, kot v številnih državah na zahodu. Tunis (1936, 606) že v tridesetih letih prejšnjega stoletja opozarja, da so avtoritarni vodilji spoznali, da bodo najlažje uspeli skozi šport. Od tega, da je predstavljal vir zabave in rekreacije je začel predstavljati sredstvo za doseg cilja in orožje v rokah vodje. Postal je nacionalističen. Ideal športa zavoljo športa je postal predmet posmeha. Povsem drugačne poglede na šport opazimo v literaturi, ki opisuje dožemanje športa v zahodnih družbah. Pogled, ki ga predstavlja Strenk (1979, 128) izpostavlja, kako javno mnenje in mediji v Združenih državah Amerike predvidevajo, da sta politika in šport povsem ločeni entiteti in bi se morali tako tudi ohraniti.

Glede na potek naloge si težko odgovorimo na zadnje raziskovalno vprašanje. Za bolj točne ugotovitve glede povezanosti demokratičnosti in političnih vplivov v športu bi morali opraviti bistveno bolj temeljito raziskavo. Na podlagi prejšnjega odstavka, lahko samo potrdimo, da je odnos do športa diametralno nasproten kadar primerjamo totalitarne režime in demokratično urejene družbe.

V nalogi smo pokazali, da je šport na vseh nivojih prepleten ali celo odvisen od politike. Težnje po nepovezanosti športa in politike lahko označimo za nemogoče in neizvedljive. Vprašanje je samo na kakšen način in kako intenzivno se politika vključi v delovanje znotraj športa.

8 LITERATURA

1. Brennan Berg K. , Seth A. Kessler in Thomas M. Hunt. 2012. *A realist perspective of Sport Management Program and the H.J. Lucher Stark governmental perceptions of Olympic boycott movements, 1936–2008*. Dostopno prek: <http://dx.doi.org/10.1080/19406940.2012.694113> (26. februar 2015).

2. Bibič, Adolf. 1997. *Kaj je politika? Kompendij sodobnih teorij politike*. Ljubljana: Znanstveno in publicistično središče.
3. Black, David R. in Shona Bezanson. 2004. *The Olympic Games, Human Rights and Democratisation: Lessons from Seoul and Implications for Beijing*. Dostopno prek: <http://www.jstor.org/stable/3993808> (26. februar 2015).
4. Caiazza Rosa in David Audretsch. 2015. *Can a sport mega-event support hosting city's economic, socio-cultural and political development?* Dostopno prek: <http://dx.doi.org/10.1016/j.tmp.2015.01.001> (20. januar 2016).
5. Della Porta, Donatella. 2003. *Temelji politične znanosti*. Ljubljana: Založba Sophia.
6. Doupona, Mojca in Krešimir Petrović. 2000. *Šport in družba sociološki vidiki*. Ljubljana: Fakulteta za šport, Inštitut za šport.
7. Edelman, Robert Simon. 2014. *The Russians are not coming! The Soviet withdrawal from the games of the XXIII Olympiad*. Dostopno prek: <http://www.jstor.org/stable/1072954> (26. februar 2015).
8. Geeraert Arnout, Michael Mrkonjic in Jean-Loup Chappelet. 2015. *A rationalist perspective on the autonomy of international sport governing bodies: towards a pragmatic autonomy in the steering of sports*. Dostopno prek: <http://dx.doi.org/10.1080/19406940.2014.925953> (20. januar 2016).
9. Girginov, Vassil, Jim Parry in Milan Hosta. 2007. *Olimpijske igre: Študijski vodnik po razvoju modernih olimpijskih iger*. Ljubljana: Fakulteta za šport, Inštitut za šport, Univerza v Ljubljani.
10. Giulianotti, Richard in Susan Brownell. 2012. Olympic and world sport: making transnational society. *The British Journal of Sociology* 63 (2):199–215.
11. Goldsmith, Marlene. 1995. *Sporting boycotts as a political tool*. Dostopno prek: <http://www.jstor.org/stable/20635801> (26. februar 2015).

12. Guttman, Allen. 1988. *The Cold War and the Olympics*. Dostopno prek: <http://www.jstor.org/stable/40202563> (26. februar 2015).
13. Guttman, Allen. 2003. *Politics and the engaged historian*. Dostopno prek: <http://www.jstor.org/stable/3180642> (26. februar 2015).
14. Hill, Christopher R. 1996. *Keeping politics in sport*. Dostopno prek: <http://www.jstor.org/stable/40475862> (26. februar 2015).
15. Hong, Eunah .2012. *Applying a Western-based policy community framework to the analysis of South Korean elite sport policy: the role of businesses and armed forces*. Dostopno prek: <http://dx.doi.org/10.1080/19406940.2011.630012> (20. januar 2016).
16. Hosta, Milan. 2007. *Etika Športa: Manifest za 21. stoletje*. Ljubljana: Fakulteta za šport, Inštitut za šport, Univerza v Ljubljani.
17. Houlihan, Barrie in Zheng Jinming. 2013. *The olympic and elite sport policy: Where will it al end?*. Dostopno prek: <http://dx.doi.org/10.1080/09523367.2013.765726> (26. februar 2015).
18. Huges R. Gerald in Rachel J. Owen. 2009. *The Continuation of Politics by Other Means': Britain, the Two Germanys and the Olympic Games*. Dostopno prek: <http://www.jstor.org/stable/40542796> (26. februar 2016).
19. Koch, Natalie. 2012. *Sport and soft authoritarian nation-building*. Dostopno prek: <http://dx.doi.org/10.1016/j.polgeo.2012.11.006> (20. januar 2016).
20. Kustec Lipicer, Simona. 2007. *Cena uspeha: evalvacijska analiza javne politike boja proti dopingu v vrhunskem športu v Sloveniji*. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
21. Lamut, Urša in Mirna Macur. 2012. *Metodologija družboslovnega raziskovanja: od zasnove do izvedbe*. Ljubljana. Založba Vega.

22. Lapchick, Richard E. 1970. *The olympic movement and racism: An analysis in historical perspective*. Dostopno prek: : <http://www.jstor.org/stable/4185126> (26. februar 2015).
23. Latham Kevin. 2009. *Media, the Olympics and the Search for the Real China*. Dostopno prek: <http://www.jstor.org/stable/27756421> (26. februar 2015).
24. Lincoln, Allison . 1994. *The Olympic Movement and the End of the Cold War*. Dostopno prek: <http://www.jstor.org/stable/20672414> (26. februar 2015).
25. Mednarodni olimpijski komite. 1968. *Mexico summer olympics*. Dostopno prek: <http://www.olympic.org/mexico-1968-summer-olympics> (20.december 2015)
26. --- 1988. *Seoul summer olympics*. Dostopno prek : <http://www.olympic.org/seoul-1988-summer-olympics> (20. december 2015).
27. --- 1992. *Barcelona summer olympics*. Dostopno prek: <http://www.olympic.org/barcelona-1992-summer-olympics> (21. december 2015).
28. Nauright, John. 2004. *Global Games: Culture, Political Economy and Sport in the Globalised World of the 21st Century*. Dostopno prek: <http://www.jstor.org/stable/3993813> (26. februar 2015).
29. Rendell, Matt. 2004. *The Olympics : Athens to Athens 1896-2004*. London : Weidenfeld & Nicolson.
30. Sarantakes E., Nicholas. 2009. *Moscow versus Los Angeles: the Nixon White House wages Cold War in the Olympic selection process*. Dostopno prek: <http://dx.doi.org/10.1080/14682740802573508> (26. februar 2015).
31. Starc, Gregor. 2003. *Discipliniranje teles v športu*. Ljubljana: Fakulteta za šport, Inštitut za kineziologijo.
32. Strenk, Andrew. 1979. *What Price Victory? The World of International Sports and Politics*. Dostopno prek: <http://www.jstor.org/stable/1042961> (26. februar 2015).

33. Šugman, Rajko. 1997. *Zgodovina svetovnega in slovenskega športa*. Ljubljana: Fakulteta za šport.
34. Taylor, Trevor. 1988. *Sport and World Politics: Functionalism and the State System*. Dostopno prek: <http://www.jstor.org/stable/40202562> (26. februar 2015).
35. Tunis R., John. 1936. *The Dictators Discover Sport*. Dostopno prek: <http://www.jstor.org/stable/20030762> (26. februar 2015).
36. Velikonja, Mitja, Peter Stanković in Gregor Starc ur. 2009. *Kalejdoskop športa: uvod v športne študije*. Maribor: Založba Aristej.
37. Wamsley, Kevin B. 2002. *The global sport monopoly: A synopsis of 20th century olympic politics*. Dostopno prek: : <http://www.jstor.org/stable/40203675> (26. februar 2016).
38. Young, Kevin. 2012. *Sport, violence and society*. New York: Routledge.